

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
वेदवाग्दमय (230120101)

वार, दिनांक : गुरुवार, १५-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१२

१) पञ्चमहाभूतानां श्रेष्ठकनिष्ठभावः छान्दोग्यस्य ——— अध्याये अस्ति ।

अ) २	ब) ६
क) ७	ड) ८

२) कल्पः ——— उच्यते वेदनाम्?

अ) हस्तः	ब) पादः
क) मुखम्	ड) चक्षुः

३) बृहदारण्यकोपनिषद् ——— वेदेन संबद्धा?

अ) शुक्लयजुर्वेदेन	ब) सामवेदेन
क) अथर्ववेदेन	ड) ऋग्वेदेन

४) अधोलिखितेषु ——— शैवोपनिषद् वर्तते ।

अ) आत्मोपनिषद्	ब) नारायणोपनिषद्
क) जाबाल्युपनिषद्	ड) कठोपनिषद्

५) आश्वलायनश्रौतसूत्रम् ——— वेदीयमस्ति?

अ) ऋक्	ब) साम
क) अथर्व	ड) यजुः

६) अधोलिखितेषु ——— शाक्तोपनिषद् वर्तते ।

अ) गायत्र्युपनिषद्	ब) नारायणोपनिषद्
क) सूर्योपनिषद्	ड) कठोपनिषद्

- ७) शिक्षग्रन्थेषु ——— विषयः भवति ।
 अ) आचारः ब) उच्चारणं
 क) व्यवहारः ड) संहारः
- ८) एकेन ——— सर्वं विज्ञातं भवति ।
 अ) विज्ञातं ब) विज्ञाताय
 क) विज्ञातेन ड) विज्ञातात्
- ९) अन्धन्तमः प्रविशन्ति ये ——— उपासते ।
 अ) विद्यां ब) अविद्यां
 क) विज्ञातं ड) मन्त्रं
- १०) त्रिष्टुप् ——— अस्ति?
 अ) छन्दः ब) साम
 क) स्वरः ड) मन्त्रः
- ११) छान्दोग्योपनिषदनुसारं सर्वविद्यानां मूलं ——— अस्ति ।
 अ) ईश्वरः ब) ब्रह्म
 क) व्यासमहर्षयः ड) वेदान्तः
- १२) ——— वाव संकल्पात् भूयः ।
 अ) संकल्पः ब) साम
 क) अथर्ववेदेन ड) चित्तं

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । (केवलं ४)

१२

टीपा लिहा. (फक्त ४)

- १) न्यग्रोधदृष्टान्तः
- २) उपनिषद्
- ३) नारदः
- ४) महावृक्षदृष्टान्तः
- ५) सनत्कुमाराः — विशेषज्ञाः, समाधानकर्ता
- ६) ध्यानम् — व्याख्या, स्वरूपं

प्र.३ द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कुरुत ।

१२

कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- १) सदेव सौम्यमिदमग्रमासीत् ।
- २) यथा शकुनिः सूत्रेण प्रबद्धो दिशं दिशं पतित्वा अन्यत्रायतनमलब्ध्वा बन्धनमेवोपाश्रयते ।
- ३) स यो नामब्रह्मेत्युपास्ते यावन्नाम्नो गतं तत्र अस्य यथाकामचारः भवति ।

- प्र.४ कश्चन एकः प्रश्नः समाधेयः । १२
कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.
१) षष्ठाध्यायानुसारं व्याघ्रादिदृष्टान्तैः आत्मतत्त्वस्य एकत्वं यथाग्रन्थं निरूपयत ।
२) सप्तमाध्यायानुसारं पञ्चमहाभूतानां पृथिव्यादिक्रमेण यथाग्रन्थं श्रेष्ठकनिष्ठभावं निरूपयत ।
- प्र.५ विस्तरेण उत्तरत । १२
तत्त्वमसि वाक्यस्य सोदाहरणं यथाग्रन्थं निरूपणं कुरुत ।

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
पुराण (230120102)

वार, दिनांक : शनिवार, १७-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१२

१) मत्स्यपुराणे ——— वर्णनं भवति ।

अ) विष्णोः	ब) शिवस्य
क) ब्रह्मणः	ड) इंद्रस्य

२) ब्रह्मपुराणानुसारं पृथिव्याः विस्तारः ——— सहस्रयोजनः उक्तः ।

अ) ८०	ब) ७०
क) १७	ड) १००

३) उत्तरेण समुद्रस्य हिमाद्रेश्चैव दक्षिणे । वर्षं तद्भरत नाम ——— यत्र सन्ततिः ।

अ) प्रजा	ब) सात्विका
क) भारती	ड) दैवी

४) मेरुपर्वतः ——— द्वीपे स्थितः

अ) जम्बूद्वीपे	ब) प्लक्ष
क) शाल्मल	ड) कुश

५) बृहदारण्यकोपनिषदनुसारं पुराणस्य रचयिता ——— अस्ति?

अ) ब्रह्मा	ब) वेदव्यासः
क) ईश्वरः	ड) गणेशः

६) नर्मदानदी ——— पर्वतात् निर्गता?

अ) मलयाचल	ब) विन्ध्याचल
क) अरुणाचल	ड) सह्याचल

- ७) कूटसाक्षी पक्षपाती अनृतभाषी ——— नरकं याति ।
 अ) महालोभ ब) रौरव
 क) शौकर ड) महाज्वाल

८) गरुडम् ——— भवति ।
 अ) उपपुराणम् ब) महापुराणम्
 क) औपपुराणम् ड) उपौपपुराणम्

९) ब्रह्मवैवर्तपुराणे ——— संख्याकाः श्लोकाः सन्ति?
 अ) १८००० ब) २५०००
 क) ५०००० ड) १२०००

१०) अष्टादशपुराणेषु सर्वाधिकश्लोकाः ——— पुराणे सन्ति?
 अ) ब्रह्म ब) स्कन्द
 क) वामन ड) भागवत

११) सूर्यमण्डलम् भूमेः ——— एतावद्दूरे स्थितम् ।
 अ) एकलक्षयोजनम् ब) एकसहस्रयोजनम्
 क) एकयोजनम् ड) दशयोजनम्

१२) कूर्मपुराणम् ——— इत्युच्यते?
 अ) महापुराणम् ब) उपपुराणम्
 क) औपपुराणम् ड) उपौपपुराणम्

प्र.२ टिप्पणी लिखत। (केवल 4)
टीपा लिहा. (फक्त 4)

१२

- १) पुराणे प्रलयः
- २) मन्वन्तरम्
- ३) पुराणे वंशाः
- ४) नरकम्
- ५) जम्बूद्वीपः
- ६) भूलोकः

- प्र.३ ससंदर्भम् स्पष्टीकुरुत। (केवलं २) १२
 कोणत्याही दोहोंचे सन्दर्भासह स्पष्टीकरण करा.
 १) यस्यैषा सकला पृथ्वी फणामणिशिखारूणा। आस्ते कुसुममालेऽव कस्तद्वीर्यं
 वदिष्यति।
 २) विस्तार एष कथितः पृथिव्या मुनिसत्तम। सप्ततिस्तु सहस्रानि
 तदुच्छ्रायोपिकथ्यते।
 ३) हेतुभूतमशेषस्य प्रकृतिः सा परा द्विजाः। अण्डानां तु सहस्रानां
 सहस्रान्ययुतानि च।
 ४) मनः प्रीतिकरः स्वर्गो नरकस्तद्विपर्ययः। नरकस्वर्गसंज्ञे वै पापपुण्ये द्विजोत्तमाः।
- प्र.४ ब्रह्मपुराणानुसारं सप्त ऊर्ध्वलोकानां वर्णनं कुरुत। १२
 (ब्रह्मपुराणानुसार ७ ऊर्ध्व लोकांचे वर्णन करा.)
 किंवा
 ब्रह्मपुराणानुसारं भारतवर्षवर्णनं नवभेदसहितं नदीसहितं च कारयत।
 (ब्रह्मपुराणानुसार ९ भेदांसह भारतवर्षाचे नदी सहित वर्णन करा.)
- प्र.५ ब्रह्मपुराणानुसारं प्लक्षशाल्मलकुशद्वीपवर्णनं कुरुत। १२
 (ब्रह्मपुराणानुसार प्लक्ष, शाल्मल व कुश द्वीपांचे वर्णन लिहा.)

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
भारतीय दर्शन (230120103)

कमाल गुणः ६०

प्र.१ योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१२

- Page 1 of 3

- ७) पदार्थः अनन्तधर्मात्मकः भवति इति कस्य मतम्?
 अ) न्याय ब) चार्वाक
 क) बौद्ध ड) आर्हत
- ८) बौद्धाः प्रामुख्येन कतिविधाः?
 अ) दशविधाः ब) चतुर्विधाः
 क) पञ्चविधाः ड) षड्विधाः
- ९) कुमारिलभट्टाचार्याः ——— दर्शनस्य वार्तिककाराः ।
 अ) पूर्वमीमांसा ब) उत्तरमीमांसा
 क) वैशेषिक ड) योग
- १०) सत्कार्यवादस्य हेतवः कति?
 अ) पञ्च ब) षट्
 क) सप्त ड) चत्वारः
- ११) न्यायमते परमात्मा ——— न ।
 अ) एकः ब) नाना
 क) नित्यः ड) विभुः
- १२) स्याद्वादः केषाम्?
 अ) नैयायिकानाम् ब) मीमांसकानाम्
 क) बौद्धानाम् ड) आर्हतानाम्

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । (केवलं ४)
 टीपा लिहा. (फक्त ४)

१२

- १) योगाङ्गानि
- २) शून्यवादः
- ३) देहात्मवादः
- ४) प्रकृतिस्वरूपम्
- ५) प्रमाणविचारः
- ६) स्याद्वादः

प्र.३ द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कुरुत ।
 कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१२

- १) नैयायिकाः ईश्वरं कया युक्त्या प्रतिपादयन्ति? (नैयायिक ईश्वराला कोणत्या युक्तीने सिध्द करतात?)
- २) लोकायताः किमर्थम् अनुमानं प्रमाणत्वेन न अभ्युपगच्छन्ति? (लोकायत अनुमानास प्रमाण का मानत नाहीत?)

- ३) योगदर्शनानुसारं संयमं निरूपयत । (योगदर्शनानुसार संयमाचे निरूपण करा.)
- ४) बौद्धमतानुसारं प्रतीत्यसमुत्पादं प्रतिपादयत । (बौद्धमतानुसार प्रतीत्यसमुत्पाद प्रतिपादन करा)

प्र.४ कश्चन एकः प्रश्नः समाधेयः । कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२

- १) वेदान्तमते साधनचतुष्टयं निरूपयत । (वेदान्तमतानुसार साधनचतुष्टय सांगा.)
- २) साङ्ख्यमतानुसारं सृष्टिप्रक्रियां लिखत । (साङ्ख्यमतानुसार सृष्टिप्रक्रिया लिहा)

प्र.५ विस्तरेण उत्तरत । १२

नवानामपि दर्शनानां मोक्षस्वरूपं निरूपयत । (सर्व नऊ दर्शनांनुसार मोक्षस्वरूप सांगा.)

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
अनुसंधान प्रविधि (230120105)

वार, दिनांक : शनिवार, २४-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।

१२

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१) अधोनिर्दिष्टेषु — शोधस्त्रोतः वर्तते।

अ) ग्रन्थालयः	ब) अभिलेखागार
क) व्यक्तिसाक्षात्कारः	ड) पूर्वोक्तं सर्वं।

२) शोधविषयः कथं निर्धारणीयः?

अ) वृत्तपत्रे पठित्वा
ब) गूगलसहाय्येन
क) स्व-अध्यवसाय-क्षमतानुसारेण
ड) अन्यसूचितं

३) अधोनिर्दिष्टेषु आधुनिककाले — शोधप्रकारे न गण्यते।

अ) एकग्रन्थीयशोधः	ब) टीकालेखनं
क) तुलनात्मकमध्ययनं	ड) समीक्षात्मकमध्ययनं

४) 'विशेषेण आख्यायते ग्रन्थार्थः अनया' इति —।

अ) टीका	ब) पञ्जिका
क) व्याख्या	ड) विवरणं

५) अतीतघटनां संस्कृतिं शासननीतिं पुरातत्त्वं च अधिकृत्य क्रियमाणाः शोधाः
— शोधप्रकारे गण्यन्ते।

अ) व्यावहारिक	ब) काव्यशास्त्रीय
क) व्याख्यात्मक	ड) ऐतिहासिक

६) 'टीक्यते प्रतिपाद्यते ग्रन्थार्थः अनया' इति —।

अ) टीका	ब) पञ्जिका
क) व्याख्या	ड) भाष्यं

- ७) ——— शोधकर्तुः अयोग्यता वर्तते ।
 अ) आलस्यं
 ब) वैज्ञानिकदृष्टिः
 क) लेखननैपुण्यं
 ड) पूर्वोक्तं सर्वं

८) शोधशीर्षकस्य ——— गुणः अस्ति ।
 अ) परिमितता
 ब) आकर्षकता
 क) निःसंदिग्धता
 ड) पूर्वोक्तं सर्वं

९) अतिलघुशोधः ——— एतदर्थं भवति ।
 अ) प्रबन्धः
 ब) लघुप्रबन्धः
 क) शोधपत्रं
 ड) अन्यत्

१०) उत्कलस्य संस्कृतकथाकाराः इत्यस्मिन् शोधे ——— शोधप्रविधिः वर्तते ।
 अ) वर्णनात्मिका
 ब) क्षेत्रीयाध्ययनपद्धतिः
 क) साक्षात्काररूपा
 ड) तुलनात्मिका

११) प्रयोगशालायां क्रियमाणाः शोधाः ——— शोधप्रकारे गण्यन्ते ।
 अ) व्यावहारिक
 ब) काव्यशास्त्रीय
 क) व्याख्यात्मक
 ड) ऐतिहासिक

१२) ——— शोधकर्तुः योग्यता वर्तते ।
 अ) शोधकार्याभिरुचिः
 ब) वैज्ञानिकदृष्टिः
 क) लेखननैपुण्यं
 ड) पूर्वोक्तं सर्वं

प्र.२ टिप्पणीं लिखत। (केवलं 4)
टीपा लिहा. (फक्त 4)

੧੨

- १) शोधपदनिर्वचनम्
- २) शोधस्य उद्देश्यम्
- ३) परिशिष्टम्
- ४) प्रवृत्तिपरकः शोधः
- ५) पाण्डुलिपीसम्पादनम्
- ६) विवरणम्

प्र.३ द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कुरुत ।

१२

कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- १) अनुसन्धानस्य प्रकारान् सोदाहरणं लिखत । (अनुसन्धानाचे प्रकार सोदाहरण लिहा.)
- २) शोधविषयस्य उपसंहारे के के अंशाः भवेयुः? (शोधविषयांच्या उपसंहारात कोणकोणते अंश असावेत?)
- ३) शोधविषयस्य विषयप्रतिपादनं कथं कर्तव्यम्? (शोधविषयाचे विषयप्रतिपादन कसे करावे?)
- ४) शोधकर्तुः गुणदोषान् सोदाहरणं प्रतिपादयत । (शोधकर्त्याचे गुणदोष सोदाहरण सांगा.)

प्र.४ कश्चन एकः प्रश्नः समाधेयः । कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

- १) संस्कृत-अनुसन्धानस्य इतिहासं लिखत । (संस्कृत-अनुसन्धानस्य इतिहास लिहा.)

किंवा

- २) शोधविषयस्य परिकल्पना कथं भवेत्? सोदाहरणं प्रतिपादयत । (शोधविषयाची परिकल्पना कशी असावी? सोदाहरण सांगा.)

प्र.५ विस्तरेण उत्तरत ।

१२

शोधविषयस्य सामग्रीसंकलनस्य स्रोतांसि कानि? सोदाहरणं प्रतिपादयत ।
(शोधविषयाचे सामग्रीसंकलन कसे करावे? सोदाहरण सांगा.)

Set

P

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
योगदर्शन (230120108)

कमाल गुणः ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.१ योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।

१२

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१) योगदर्शनकारः — कर्मभेदान् स्वीकरोति ।

ब) ०४

ੳ) ੦੬

२) अधोलिखितेषु योगदर्शनकारः योगिनः कर्म स्वीकरोति?

ब) कृष्ण

ड) कार्य

३) योगदर्शने कति पादाः सन्ति?

ब) पंच

ड) सप्त

४) योगदर्शनस्य प्रथमपादस्य नाम विद्यते ।

ब) कैवल्य

ड) समाधि

५) योगदर्शनानुसारं अहिंसायाः गणना ---- भवति ।

ब) यमेषु

ड) आसनेसु

६) याज्ञवल्क्यमतानुसारं योगदर्शनस्य प्रवर्तकः अस्ति ।

ब) हिरण्यगर्भः

ડ) અગ્નિ:

७) चित्तस्य कति अवस्थाः सन्ति?

ब) ०४

੭) ੦੬

- ८) चित्तस्य अवस्थासु एकस्य ग्रहणं न भवति ।
अ) क्षिप्त ब) विक्षिप्त
क) चंचल ड) एकाग्र
- ९) चित्तस्य कति वृत्तयः सन्ति?
अ) ०६ ब) ०५
क) ०४ ड) ०८
- १०) योगदर्शनानुसारं क्लेशाः ---- सन्ति ।
अ) द्विधा ब) त्रिधा
क) एकधा ड) पंचधा
- ११) क्लेशकर्मविपाकाशयैरपरामृष्टः पुरुषविशेषः ---- ।
अ) ईश्वरः ब) आत्मा
क) पशु ड) मरणधर्मदेहः
- १२) योगदर्शनानुसारं अष्टांगेषु एकस्य गणना न भवति ।
अ) यम ब) नियम
क) समाधि ड) जप

प्र.२ अधोलिखितेषु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत ।
टीपा लिहा. (फक्त चार)

१२

- १) आसनानि ।
- २) भ्रामरी प्राणायाम ।
- ३) धारणा ।
- ४) समाधि ।
- ५) चित्तक्लेशाः ।
- ६) चित्तवृत्तयः ।

प्र.३ अधोनिर्दिष्टेषु द्वयोः ससन्दर्भ स्पष्टीकरण कुरुत ।
संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

१२

- १) श्वासप्रश्वासयोगतिविच्छेदः प्राणायामः ।
- २) तपः स्वाध्यायेश्वरप्रणिधानानि क्रियायोगः ।
- ३) अभ्यासवैराग्याभ्यां तन्निरोधः ।
- ४) योगश्चित्तवृत्ति निरोधः ।

- प्र.४ अधोलिखितयोः द्वयोः एकस्य प्रश्नस्य सविस्तरं उत्तरं लेख्यम् १२
- १) योगदर्शनानुसारं यमस्य भेदसहितं व्याख्यां कुरुत ।
 - २) चित्तस्य भूमयः कति सन्ति? तेषां नामानि लिखित्वा एकाग्र अवस्थायाः व्याख्या कुरुत ।
- प्र.५ योगदर्शनाच्या प्रथमपादाच्या विषयवस्तुचे विवरण लिहा. १२

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
साहित्यशास्त्रम् (230120104)

कमाल गुणः ३०

03

- [illegible]

- प्र.२ टिप्पणीं लिखत। केवलं २ 0६
 टिपा लिहा. फक्त २
 १) काव्यालंकारसूत्रम्
 २) वक्रोक्तिवादः
 ३) पदसंघटना
 ४) भामहाचार्याः
- प्र.३ कास्यचित् एकस्य प्रश्नस्य समाधानं कुरुत। 0६
 कोणत्याही १ प्रश्नाचे उत्तर लिहा.
 १) रीतिमतं किमर्थं कथं च खण्डितम्? (रीतिमताचे खण्डन का व कसे केले गेले ते सांगा.)
 २) सम्प्रदायानुसारेण काव्यस्य आत्मानं निरूप्य तदाचार्याणां नामानि लिखत।
 (सम्प्रदायानुसार काव्याचा आत्मा सांगून त्यांच्या आचार्यांची नावे लिहा.)
- प्र.४ कश्चन एकः प्रश्नः विस्तरसहितः समाधेयः। १२
 कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.
 १) काव्यशास्त्रस्य इतिहासं निरूपयत। (काव्यशास्त्राचा इतिहास सांगा.)
 २) भरतमुनीनां परिचयं कारयत। (भरतमुनींचा परिचय सांगा.)

- ८) मुद्राराक्षसम् इत्यत्र ——— समासः अस्ति ।
 अ) तृतीया तत्पुरुष ब) बहुव्रीहि
 क) अव्ययीभाव ड) द्वन्द्व

९) 'कृतककलह' इति ——— अंकस्य नाम विद्यते ।
 अ) प्रथम ब) द्वितीय
 क) तृतीय ड) पंचग

१०) चन्द्रगुप्तस्य द्वारपालस्य ——— नाम आसीत् ।
 अ) बलगुप्त ब) शोणोत्तरा
 क) विजया ड) शिष्यः

११) मुद्राराक्षसानुसारं 'कुटुम्बिनी' का आसीत्?
 अ) चन्दनदासस्य पत्नी ब) द्वारपाल
 क) मन्त्री ड) राक्षसस्य पत्नी

१२) खालील्लपैकी नायिका विरहीत ——— काव्य आहे.
 अ) मेघदूतम् ब) नलचम्पू:
 क) स्वप्नवासदत्तम् ड) मुद्राराक्षसम्

प्र.२ अधोलिखितेषु षट्सु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत (फक्त चार)

१२

- १) चाणक्यः ।
- २) राक्षसः ।
- ३) विशाखादत्तः ।
- ४) निपुणकः ।
- ५) विराधगुप्तः ।
- ६) प्रथमांकस्य सारः ।

प्र.३ अधोनिर्दिष्टेषु द्वयोः ससन्दर्भ स्पष्टीकरणं कुरुत

१२

- १) पुरुषस्य जीवितव्यं विषमाद् भवति भक्तिगृहीतात् । मारयति सर्वलोकं यस्तेन यमेन जीवामः ॥
- २) चाणक्येनाकरुणेन सहसा शब्दायितस्यापि जनस्य । निदोषस्यापि शंका किं पुनर्मम जातदोषस्य ॥
- ३) कमलानां मनोहराणां रूपाद्विसंवदति शीलम् । संपूर्णमण्डलेऽपि यानि चन्द्रे विरुद्धानि ।
- ४) प्रणमत यमस्य चरणौ किं कार्यं दैवतैरन्यैः । एष खल्वन्यभक्तानां हरति जीवं परिस्फुरन्तम् ।

- प्र.४ अधोलिखितयोः द्वयोः एकस्य प्रश्नस्य सविस्तरं उत्तरं लेख्यम् १२
- अ) चाणक्यकालील सामाजिक व्यवस्थायाः वर्णनं कुरुत ।
- ब) मुद्राराक्षसस्य पर्यावरणीयदीशा समीक्षां कुरुत ।
- प्र.५ मद्राराक्षसस्य भाषाशैल्याः (मुख्य रस, अलंकार) वर्णनं कुरुत । १२

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
व्याकरण (कारक, संधि, समास, लकार, सिद्धान्तकौमुदी निवडक सूत्रे) (230120202)

वार, दिनांक : शुक्रवार, १६-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत ।

१२

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१) प्रजाभ्यः स्वस्ति इत्यत्र चतुर्थी ——— सूत्रेण भवति ।

- अ) स्वतंत्र कर्ता
- ब) संप्रदानेचतुर्थी
- क) नमःस्वस्तिस्वाहास्वधालंवषट्योगच्च
- ड) षष्ठी

२) अर्धग्रामः ——— समासः?

- अ) प्रथमातत्पुरुषः
- ब) पंचमितत्पुरुषः
- क) बहुव्रीहिः
- ड) द्वंद्वः

३) नीलमेघः ——— समासः?

- अ) द्विगुः
- ब) द्वंद्वः
- क) कमधारयः
- ड) उपपदतत्पुरुषः

४) नायकः अत्र ——— संधिः?

- अ) आय्
- ब) गुण
- क) वृद्धि
- ड) हल्

५) उपेन्द्रः इत्यत्र कः संधिः?

- अ) यण
- ब) गुण
- क) अय्
- ड) विसर्ग

६) गंगौघः ——— कः संधिः?

- अ) हल्
- ब) जश्त्व
- क) चर्त्त्व
- ड) वृद्धि

- ७) श्रीशः अयं संधिः केन सूत्रेण?
 अ) ओमाडोश्च ब) अकःसवर्णेदीर्घः
 क) वृद्धिरादैच ड) आद्गुणः
- ८) प्राचार्यः कः समासः?
 अ) गतिसमासः ब) प्रादिः
 क) उपपदतत्पुरुषः ड) कर्मधारयः
- ९) रामश्चिनोति इत्यत्र केन सूत्रेण संधिः?
 अ) ष्टुना ष्टुः ब) स्तोः श्चुना श्चुः
 क) इको यणचि ड) वृद्धिरादैच्
- १०) सप्तम्यधिकरणे च हे ——— विभक्तीचे सूत्र आहे.
 अ) सप्तमी ब) द्वितीया
 क) पंचमी ड) प्रथमा
- ११) करणाची ——— विभक्ती?
 अ) प्रथमा ब) तृतीया
 क) द्वितीया ड) षष्ठी
- १२) पितरौ इति समासः केन सूत्रेण?
 अ) माता च पिता च ब) पिता मात्रा
 क) समर्थःपदविधिः ड) समासः

प्र.२ सूत्रानुसारम् प्रक्रियां लिखत । केवलं ४
 सूत्रानुसार प्रक्रिया लिहा. फक्त ४

१२

- १) अस्त्यात्मा
 २) वागीशः
 ३) स शम्भुः
 ४) भवति
 ५) सनक्षत्रम्
 ६) चित्रगुः

प्र.३ अधोलिखितसूत्रं स्पष्टयत । केवलं २
 कोणतीही दोन सूत्रे स्पष्ट करा.

१२

- १) चतुर्थी तदर्थार्थबलिहितसुरक्षितैः ।
 २) अकः सवर्णे दीर्घः ।
 ३) अतो रोरप्लुतादप्लुते ।
 ४) लः कर्मणि च भावे चाकर्मकेभ्यः ।

- प्र.४ विसर्गसन्धिं यथाग्रन्थं सोदाहरणं सप्रकारं च लिखत । १२
(विसर्ग संधीचे यथाग्रन्थ परिचय व भेद उदाहरणासह लिहा.)
किंवा
व्याकरणस्य महाभाष्योक्तप्रयोजनानि सविस्तरं लिखत ।
(व्याकरणाची महाभाष्योक्त प्रयोजने सविस्तर लिहा.)
- प्र.५ अव्ययीभावसमासं यथाग्रन्थं सोदाहरणं प्रकारद्वयं च लिखत । १२
(अव्ययीभाव समासाचा यथाग्रन्थ परिचय लिहून त्याचे कोणतेही दोन प्रकार उदाहरणासह लिहा.)

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
निरुक्ततम १२ अध्याय वेदाङ्ग परिचय (230120203)

वार, दिनांक : मंगळवार, २०-०५-२०२५

कमाल गुण : ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्यपर्यायं चिनुत?

१२

- १) निरुक्तस्य लेखकः ——— आचार्यः अस्ति ।
 अ) व्यासः
 ब) यास्कः
 क) भार्गवः
 ड) शाकटायनः
- २) अदः इति ——— उपदेशः ।
 अ) निपातस्य
 ब) सत्त्वनाम्
 क) आख्यातस्य
 ड) उपसर्गस्य
- ३) तत्र चतुष्टयं नोपद्यते' इत्यत्र 'तत्र' शब्देन ——— ग्रहणं भवति ।
 अ) निरुक्तस्य
 ब) पदजातानि
 क) मन्त्रस्य
 ड) श्लोकस्य
- ४) पूर्वापरीभूतं भावम् ——— आचष्टे ।
 अ) नाम्ना
 ब) उपसर्गस्य
 क) आख्यातेन
 ड) निपातेन
- ५) अधोलिखितेषु एकः निरुक्तस्य भाष्यकारः अस्ति?
 अ) दुर्गाचार्यः
 ब) व्यासः
 क) कपिलः
 ड) गौतमः
- ६) निरुक्तानुसारं आख्यातस्य ——— भेदाः सन्ति ।
 अ) ०५
 ब) ०६
 क) ०७
 ड) ०८
- ७) अधोलिखितेषु एकस्य आख्यातस्य भेदेषु गणना न भवति?
 अ) काल
 ब) अकारान्त
 क) संख्या
 ड) पुरुष

- ८) षड्भावविकारषु ——— ग्रहणं न भवति ।
 अ) गच्छति ब) जायते
 क) विपरिणमते ड) अस्ति

९) उपसर्गेण धात्वर्थः ——— अन्यत्र नीयते ।
 अ) सकारात्मकेन ब) नकारात्मकेन
 क) बलाद ड) सहजतया

१०) दुर्मदासो न सुरायाम् इत्यत्र 'न' शब्दस्य ——— अर्थः भवति ।
 अ) उपमार्थ ब) कर्मोपसंग्रह
 क) निषेधः ड) पदपूरणार्थक

११) आचार्यः चित् इदं ब्रूयात् इति 'चित्' शब्दस्य कः अर्थः भवति?
 अ) पदपूरणम् ब) निपातः
 क) पूजार्थम् ड) कर्मोपसंग्रह

१२) वृक्षस्य नु ते पुरुहुत वयाः इत्यत्र 'वया' शब्दस्य ——— अर्थः भवति ।
 अ) आयुः ब) सीमा
 क) सर्वत्र ड) शाखा

प्र.२ अधोलिखितेषु षट्सु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत (फक्त चार)

१२

- १) अनर्थकाः मन्त्राः ।
- २) अव्ययम् ।
- ३) नाम ।
- ४) जायते, अस्ति ।
- ५) उपसर्गः ।
- ६) निपात ।

प्र.३ अधोनिर्दिष्टेषु द्वयोः ससन्दर्भ स्पष्टीकरणं कुरुत

१२

- १) क्रियावाचकमाख्यातमुपसर्गो विशेषकृत । सत्त्वाभिधायकं नाम निपातः पादपूरणः ।।
- २) ऋचां त्वं पोषमास्ते पुपुष्वान् गायत्रं त्वो गायति शक्वरीषु । ब्रम्हा त्वो वदति जातविद्यां यज्ञस्य मात्रां वि मिमीत उ त्वः ।
- ३) न निर्बध्दा उपसर्गा अर्थान्निराहुरिति शाकटायनो नामाख्यातयोस्तु कर्मोपसंयागद्योतका भवन्ति । उच्चावचाः पदार्था भवन्तीति गार्ग्यः ।
- ४) भावप्रधानं आख्यातम् ।

प्र.४ अधोलिखितयोः द्वयोः एकस्य प्रश्नस्य सविस्तरं उत्तरं लेख्यम्

१२

- १) निरुक्तकारयास्कस्य जीवनपरिचयं लिखत ।
- २) निरुक्तस्य पंचप्रयोजनानि सविस्तरं वर्णयत ।

प्र.५ २२ उपसर्गाणा नामानि अर्थसहितं लिखत ।

१२

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
वैदिकसाहित्यम् (सामान्यपरिचयःनियुक्तानि सूक्तानिच) (230120204)

वार, दिनांक : गुरुवार, २२-०५-२०२५
वेळ: सकाळी ११:०० ते १२:३०

कमाल गुण : ३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

०६

१) सम्प्रति ऋग्वेदस्य समुपलब्ध प्रचलित शाखा का अस्ति ।

अ) शाकलशाखा	ब) बाष्कलशाखा
क) शांखायनशाखा	ड) माण्डूकायनशाखा

२) हरिताः इति विशेषणं ——— अर्थे ।।

अ) हरितवर्णः	ब) विचित्राः
क) तीक्ष्णाः	ड) मन्दाः

३) प्रपर्वतानामुशती उपस्थाद् उक्तिरियम् ——— सूक्ते विद्यते ।

अ) सूर्य	ब) विश्वामित्रनदी
क) राष्ट्राभिवर्धन	ड) प्रजापति

४) ऋग्वेदस्य मण्डलक्रमे कति मण्डलानि समुपलभ्यन्ते?

अ) ०८	ब) १०
क) ६४	ड) १०२८

५) विश्वामित्र—नदी संवादः वेद अस्ति ।

अ) ऋग्वेदे	ब) सामवेदे
क) अथर्ववेदे	ड) यजुर्वेदे

६) तस्थुषः ——— भवन्ति ।

अ) मनुष्याः	ब) जङ्गमाः
क) ग्रहाः	ड) स्थावराः

- प्र.२ लघु उत्तरं लिखत । (केपि २) ०६
 लघु उत्तरे लिहा. (कोणतेही २)
 १) वैदकव्याख्यायाः भारतीयपद्धतिः
 २) वेदाङ्गानि
 ३) वेदभाष्यकाराः
 ४) संहिता-उपनिषदोः भेदः
- प्र.३ अधोलिखितानां देवतानां स्वरूपं वर्णयत । ०६
 खालील देवतांचे स्वरूप वर्णन करा.
 सवितृ, विष्णुः, इंद्रः ।
- प्र.४ अधोलिखितसूक्तयोः एकस्य सारं विलिख्य वैशिष्ट्यं प्रदर्शयत । १२
 खालीलपैकी एका सूक्ताचे सार लिहून वैशिष्ट्य लिहा.
 १) राष्ट्रभिवर्द्धनसूक्तम्
 २) विश्वामित्र- नदीसंवादः

Page 1 of 3

- ७) ठकारस्य उच्चार स्थानं ——— भवति?
 अ) कण्ठ ब) तालु
 क) मूर्धा ड) ओष्ठम्
- ८) ऐकारस्य उच्चार स्थानं ——— भवति?
 अ) कण्ठोष्ठ ब) कण्ठतालु
 क) कण्ठमूर्धा ड) दन्तोष्ठम्
- ९) ओकारस्य उच्चार स्थानं ——— भवति?
 अ) जिह्वामूलं ब) कण्ठतालु
 क) कण्ठमूर्धा ड) कण्ठोष्ठम्
- १०) एकारे कण्ठयस्य ——— मात्रा अस्ति?
 अ) एकमात्रा ब) द्विमात्रा
 क) अर्धमात्रा ड) मात्रा
- ११) ——— शलः स्मृताः?
 अ) द्विः ब) पूर्ण
 क) नेम ड) त्रिः
- १२) अचः ——— स्मृताः?
 अ) ईषत्स्पृष्टः ब) अस्पृष्टः
 क) नेमस्पृष्टः ड) त्रिःस्पृष्टः

प्र.२ टिप्पणीम् लिखत (केवलं ४)

१२

टिपा लिहा (केवल ४)

- १) पाणिनीय शिक्षानुसार वर्णमाला.
- २) आभ्यन्तर प्रयत्न
- ३) पाणिनीय शिक्षानुसार वर्णोच्चरण प्रक्रिया
- ४) स्पर्श वर्णाची उच्चारस्थाने ए ओ ऐ औ यांचे घटक स्वर
- ५) उत्तम पाठक
- ६) अल्पप्राण—महाप्राण

- प्र.३ सोदाहरणं ससन्दर्भं स्पष्टीकुरुत (४ तः २) १२
 सोदाहरण संदर्भासह स्पष्टीकरण करा (४ पैकी २)
 १) स्वराणामूष्मणां चैव विवृतं करणं स्मृतम्।
 तेभ्योऽपि विवृतावेग्डौ ताभ्यामैचौ तथेव च।।
 २) अनुस्वारे विवृत्या तु विरामे चाक्षर द्वये
 द्विरोष्ठयौ तु विगृहीयात् यत्रौकारवकारयोः।।
 ३) व्याघ्री यथा हरेत् पुत्रान् दंष्ट्राभ्यां न च पीडयेत्।
 भीता पतनभेदाभ्यां तद्वत्त्वर्णान् प्रयोजयेत्।।
 ४) हृदये चैकमात्रस्तु अर्धमात्रस्तु मूर्धनि।
 नासिकायां तथार्धं रङ्गस्यैवं द्विमात्राता।।
- प्र.४ १) संस्कृतवाङ्मये पाणिनीयशिक्षायाः उच्चारणशास्त्रदृष्ट्या महत्त्वं लिखत। १२
 (संस्कृत वाङ्मयामध्ये पाणिनीय शिक्षेचे उच्चारण शास्त्र दृष्टीने महत्त्व लिहा.)
 २) पाणिनीयशिक्षानुसारं वर्णसंख्यां वर्गीकरणं च लिखित्वा सर्ववर्णानाम्
 उच्चारस्थानानि यथाग्रन्थं
 (पाणिनीय शिक्षेनुसार वर्णसंख्या व वर्गीकरण लिहून सर्व वर्णांचे उच्चार स्थान
 यथाग्रन्थ लिहा.)
- प्र.५ पाणिनीयशिक्षानुसारं २० उच्चारणदोषान् यथाग्रन्थं सविस्तरं लिखत। १२
 (पाणिनीयशिक्षेनुसार २० उच्चारणदोष ग्रन्थानुसार सविस्तर लिहा.)

- ७) संस्कृतभाषायां अंतस्थ वर्णाः ——— सन्ति ।
 अ) ०५ ब) ०४
 क) ०९ ड) ०२
- ८) भाषायाः लघुतम-सार्थक इकाई ——— ।
 अ) शब्दः ब) व्यवसितम्
 क) अर्थः ड) वर्णः
- ९) 'सुप्' प्रत्ययाः ——— वर्तन्ते ।
 अ) ध्वनिशास्त्रे ब) वाक्यरचनायाम्
 क) व्यवसिते ड) वर्णविचारे
- १०) अर्थनिश्चिती तत्त्वम् ——— अस्ति ।
 अ) संयोगः ब) अर्थः
 क) शब्दः ड) वर्णः
- ११) झ ——— वर्णः अस्ति ।
 अ) घोषवर्णः ब) अघोषवर्णः
 क) अन्तस्थवर्णः ड) यमवर्णः
- १२) भर्तृहरी-मतानुसारं वाक् ——— अस्ति ।
 अ) नादः ब) स्पर्शः
 क) घोषः ड) अघोषः

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । (केवलं चार)
 टीपा लिहा. (फक्त चार)

१२

- १) यमवर्णः
- २) काल
- ३) संयोगः—शब्दार्थनिश्चिती
- ४) चत्वारि श्रृंगाणि
- ५) आभ्यन्तर प्रयत्नः
- ६) बाह्य प्रयत्नः

प्र.३ ससन्दर्भम् स्पष्टीकुरुत । (केवलं दोन)
 संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

१२

- १) अष्टौ स्थानानि वर्णानाम्
- २) एकतिङ् वाक्यम्
- ३) मुखनासिका वचनोऽनुनासिक
- ४) अर्थवद् अधातुः अप्रत्ययः प्रातिपदिकम्

प्र.४ कारक—विचार स्पष्टीकुरुत ।
(कारक विचार स्पष्ट करा)

१२

वा

ध्वनिशास्त्रस्य भाषाविज्ञानप्रणाल्यां बिन्दवः विस्तरेण वर्णयत ।
(ध्वनिशास्त्राचे भाषाविज्ञानातील विचार विस्तृतपणे वर्णन करा)

प्र.५ भारतीयभाषाकुलवर्णनं कुरुत ।
(भारतीय भाषाकुलांचे वर्णन करा.)

१२

- ८) श्लेष-अलंकारस्य ——— भेदाः सन्ति ।
 अ) १० ब) ०८
 क) ११ ड) ०९
- ९) खालीलपैकी एक श्लेष अलंकाराचे ——— भेद नाही.
 अ) वर्ण ब) पद
 क) धातु ड) भाषा
- १०) पृथुकार्तस्वरपात्रं” इत्यत्र ——— अलंकारः भवति ।
 अ) यमक ब) श्लेष
 क) उपमा ड) शब्दानुप्रास
- ११) आचार्य-मम्मटेन काव्यप्रयोजने ——— ग्रहणं न कृतम् ।
 अ) यशसे ब) अर्थकृते
 क) सुखाय ड) व्यवहारविदे
- १२) ‘सन्त येऽङ्गद्वारेण जातुचित्’ इत्यत्र ‘जातुचित्’ शब्दस्य ——— अर्थः भवति ।
 अ) अधुना ब) कुत्रचित्
 क) कदाचित् ड) जातिः

प्र.२ अधोलिखितेषु षट्सु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत । (फक्त चार)

१२

- १) काव्यप्रयोजन ।
- २) उत्तमकाव्य ।
- ३) विभावना अलंकार ।
- ४) यमक अलंकार ।
- ५) श्लेष अलंकार ।
- ६) वक्रोक्ति अलंकार ।

प्र.३ अधोनिर्दिष्टेषु द्वयोः ससन्दर्भ स्पष्टीकरणं कुरुत ।

१२

- १) कुन्ताः प्रविशन्ति, यष्टयः प्रविशन्ति ।
- २) प्रतीयमानं पुनरन्यदेव वस्त्वस्तिवाणीषु महाकवीनाम् ।
यत्तत्प्रसिद्धावयवातिरिक्तं विभाति लावण्यमिवांगनासु ।।
- ३) भाक्तमतं स्पष्टं कुरुत ।
- ४) विशेषोक्तिरखण्डेषु कारणेषु फलावचः ।

प्र.४ अधोलिखितयोः द्वयोः एकस्य प्रश्नस्य सविस्तरं उत्तरं लेख्यम् ।

१२

- १) आचार्य मम्मटानुसारं काव्यलक्षणं स्पष्टं कुरुत ।
- २) मम्मटानुसारं काव्यभेदं वर्णयत ।

प्र.५ आचार्य मम्मटानुसारं अलंकारस्य लक्षणं लिखत ।

१२

Set	P
-----	---

Page 1 of 2

- ८) अधोलिखितेषु 'चारचक्षुष' इति शब्दस्य अर्थः विद्यते ।
 अ) राजा ब) अमात्यः
 क) मन्त्रि ड) सैनिकः

९) महाकविभारवेः नामान्तरम् अस्ति ।
 अ) सहोदरः ब) वृकोदरः
 क) दामोदरः ड) सुयोधनः

१०) किरातार्जुनीयस्य घण्टापथ टीकायाः लेखकः अस्ति ।
 अ) वल्लभाचार्य ब) मल्लिनाथः
 क) माधवाचार्यः ड) श्रीधरः

११) महाकवि भारवः पितुः नाम वर्तते ।
 अ) श्रीधरः ब) दामोदरः
 क) विष्णुवर्धनः ड) नारायणस्वामी

१२) अधोलिखितेषु श्रीपदेन प्रारब्धं महाकाव्यम् अस्ति ।
 अ) रघुवंशम् ब) महाभारतम्
 क) किरातार्जुनीयम् ड) नैषधीयचरितम्

प्र.२ अधोलिखितेषु षट्सु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत । (फक्त चार)

१२

- १) भारवेः काव्यशैली ।
- २) किरातार्जुनीस्य कथावस्तु ।
- ३) सुयोधनपरिचयः ।
- ४) वनेचरः ।
- ५) द्रौपदीपरिचयः ।
- ६) किरातार्जुनीये छन्दप्रयोगः ।

प्र.३ अधोनिर्दिष्टेषु द्वयोः ससन्दर्भ स्पष्टीकरणं कुरुत । (फक्त दोन)

१२

- १) अहो दुरन्ता बलवद्विरोधिता ।
- २) वसन्ति हि प्रेम्णि गुणा न वस्तुनि ।
- ३) वरं विरोधोऽपि समं महात्मभिः ।
- ४) न वंचनीयाः प्रभवोऽनुजीविभिः ।

प्र.४ अधोलिखितयोः द्वयोः एकस्य प्रश्नस्य सविस्तरं उत्तरं लेख्यम् ।

१२

- १) महाकवि भारवेः परिचयं सविस्तरं लिखत ।
- २) किरातार्जुनीयस्य मंगलाचरणं स्पष्टं कुरुत ।

प्र.५ किरातार्जुनीयमहाकाव्याचे रसवैशिष्ट्य स्पष्ट करा।

१२

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
आधुनिक – संस्कृत – साहित्यम् (230120304)

वार, दिनांक : शनिवार, २४-०५-२०२५

कमाल गुण: ३०

वेळ: सकाळी ११:०० ते १२:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।

०६

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

- १) अकादमीसम्मानितं काव्यं "प्रज्ञाचक्षुः" ——— इत्यनेन रचितम्।
अ) बच्चुलाल अवस्थी ब) क्षमादेवी राव
क) मधुसूदन पेन्ना ड) श्रुति कानिटकर
- २) काव्यप्रयोजनस्य निरूपणं ——— ग्रन्थे प्राप्यते।
अ) वसुदेवहंडी ब) वाक्यपदीयम्
क) काव्यप्रकाशः ड) अर्थसङ्ग्रहः
- ३) संस्कृतभाषायां ——— पुरस्कारसम्मानं पं. सत्यव्रत शास्त्री आचार्य प्राप्तवान्।
अ) ज्ञानपीठम् ब) अकादमी पुरस्कारः
क) पं. सातवलेकरसम्मानम् ड) सरस्वतीसम्मानम्
- ४) स्वतन्त्रता सङ्ग्रामे ——— काव्यं पं. क्षमादेवी रावद्वारा रचितम्।
अ) सत्याग्रहगीता ब) भवानीभारती
क) भारतगाथा ड) भारतस्तवः
- ५) संस्कृत कोशवाङ्मये सुपरितंकविकल्पद्रुमकोशस्य रचनाकारः ———।
अ) वोपदेवः ब) जयदेवः
क) देवदत्तः ड) माणवकः
- ६) सहितस्य भावः ———।
अ) साहित्यम् ब) शास्त्रम्
क) दर्शनम् ड) ज्ञानम्

- प्र.२ टिप्पणीं लिखत। (केवलं २) ०६
टीपा द्या. (फक्त २)
१) संस्कृत वाङ्मये वैदिक साहित्यविचारः
२) आधुनिक संस्कृत साहित्ये ज्ञानपीठ-पुरस्कारप्राप्त-संस्कृतरचनाकारः
३) साहित्य-अकादमी-पुरस्कारप्राप्तमनुवादनम् तथा संस्कृतभाषायां योगदानम्
४) स्वतंत्रता संग्रामे पं. क्षमादेवी राव महोदयानां योगदानम्
- प्र.३ संक्षिप्ततया लिखत (केवलं २) ०६
संक्षेपाने लिहा. (फक्त २)
१) आधुनिककाले संस्कृतानुवादः
२) आधुनिक-संस्कृतसाहित्यम्
३) संस्कृत-काव्य-शास्त्र-प्रयोजनानि
४) संस्कृतशास्त्रस्य स्वतंत्रता काव्यानि
- प्र.४ आधुनिक संस्कृत साहित्यक्षेत्रे नवजागरणं तथालोकोपयोगिता विवेचयत। १२
(आधुनिक संस्कृत साहित्यातील नवजागरणाचे आणि त्याद्वारे लोकोपयोगीतेचे विवेचन करा.)
- किंवा**
- स्वतन्त्रताकालस्य संस्कृतरचना वैशिष्ट्यानि लिखत।
(स्वतन्त्रताकाळातील संस्कृतरचनना वैशिष्ट्ये लिहा.)

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
वैशेषिकदर्शनम् – गणपदार्थनिरूपणम् (230120307)

वार, दिनांक : सोमवार, २६-०५-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.१ योग्यं पर्यायं चिनुत।

१२

योग्य पर्याय निवडा.

१) अधोलिखितेषु पैलूकदर्शनं कस्य दर्शनस्य नामान्तरम् अस्ति?

अ) वैशेषिक	ब) योग
क) जैन	ड) चार्वाक

२) खालीलपैकी वायुचे लक्षण आहे.

अ) रूपस्पर्शवान्	ब) रूपरहितस्पर्शवान्
क) स्पर्शवान्	ड) रूपरहित

३) वैशेषिकदर्शनानुसारं ——— पदार्थाः सन्ति।

अ) ०५	ब) ०८
क) ०७	ड) १०

४) परमाणुवादः कस्य दर्शनस्य विषयः विद्यते?

अ) वैशेषिक	ब) योग
क) जैन	ड) चार्वाक

५) अधोलिखितेषु महर्षिकणादस्य कालसमयः वर्तते।

अ) १५० – ४००	ब) १५० – ५००
क) १५० – ७५०	ड) १५० – २००

६) अधोलिखितेषु वैशेषिकदर्शनानुसारम् एकः पदार्थः अस्ति।

अ) रूप	ब) स्पर्श
क) कर्म	ड) रस

७) अधोलिखितेषु वैशेषिकदर्शनानुसारम् एकः पदार्थः नास्ति।

अ) द्रव्य	ब) गुण
क) रस	ड) विशेष

- ८) अधोलिखितेषु वैशेषिकदर्शनानुसारम् एकः गुणः अस्ति ।
 अ) द्रव्य ब) गुण
 क) रस ड) विशेष

९) अधोलिखितेषु वैशेषिकदर्शनानुसारम् एकः गुणः नास्ति ।
 अ) संख्या ब) विशेष
 क) परत्व ड) अपरत्व

१०) वैशेषिकदर्शनानुसारं कर्मणि सन्ति ।
 अ) ०५ ब) ०४
 क) ०७ ड) ०८

११) सामान्यस्य कति भेदाः भवन्ति
 अ) ०५ ब) ०८
 क) ०२ ड) १०

१२) पीकृपाकः कस्य दर्शनस्य विषयः विद्यते?
 अ) वैशेषिक ब) योग
 क) जैन ड) चार्वाक

प्र.२ टिप्पण्यः लिखत । (केवलं चार)

१२

टिपा लिहा. (फक्त चार)

- १) उत्क्षेपणम् ।
- २) समवायः ।
- ३) बुद्धि ।
- ४) मन
- ५) रूप ।
- ६) आकाशम् ।

प्र.३ ससन्दर्भम् स्पष्टीकरणं कुरुत । (केवलं दो)

১২

संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. (फक्त दोन)

- १) गन्धवती पृथिवी ।
- २) क्रियागुणवत् समवायिकारणं द्रव्यमिति द्रव्यलक्षणम् ।
- ३) शीतस्पर्शवत्यः आपः ।
- ४) उष्णस्पर्शत्तेजः ।

- प्र.४ अधोलिखितयोः द्वयोः एकस्य प्रश्नस्य सविस्तरं उत्तरं लेख्यम् (केवल एक)
- १) वैशेषिकदर्शनानुसारं कर्मणि नामानि लिखित्वा अपक्षेपणं इति स्पष्टयत । १२
- किंवा
- २) वैशेषिकदर्शनानुसारं सामान्यस्य व्याख्या कार्या ।
- प्र.५ वैशेषिकदर्शन आणि न्यायदर्शनमध्ये अन्तर व संबंध स्पष्ट करा. १२

Set	P
-----	---

Page 1 of 3

- ७) मारुतस्तूरसि चरन् मन्द्रं जनयते ——— ।
 अ) स्वरम् ब) शब्दम्
 क) अर्थम् ड) वर्णम्

८) व्यवसितमस्ति (रूपीमस्ति) ———.
 अ) वर्णः ब) आगमः
 क) अर्थः ड) स्वरः

९) 'सुप्' प्रत्ययाः ——— वर्तन्ते ।
 अ) ध्वनेः ब) वाक्यस्य
 क) व्यवसितस्य ड) विभक्तेः

१०) अर्थनिश्चितीतत्त्वम् ——— अस्ति ।
 अ) संयोगः ब) अर्थः
 क) शब्दः ड) वर्णः

११) झ ——— वर्णः अस्ति ।
 अ) घोषवर्णः ब) अघोषवर्णः
 क) अन्तस्थवर्णः ड) यमवर्णः

१२) भर्तृहरी—मतानुसारं वाक् ——— अस्ति ।
 अ) नादः ब) स्पर्शः
 क) घोषः ड) अघोषः

१३) 'परा' एषा ——— अस्ति ।
 अ) भाषा ब) नदी
 क) धातुः ड) वाक्

१४) मर्त्यासः इति ——— पदस्य वैदिकरूपम् अस्ति ।
 अ) मनुष्याः ब) मनुजाः
 क) मानवाः ड) मर्त्याः

१५) ——— ग्रन्थे स्फोटवादः अस्ति ।
 अ) शब्दानुशासनम् ब) निरुक्तम्
 क) वाक्यपदीयम् ड) महाभाष्यदीपिका

१६) निघण्टौ ——— इत्येतेषां संग्रहः अस्ति ।
 अ) विभक्तिप्रत्ययाः ब) धातु
 क) क्लिष्टवैदिकपदानि ड) समानार्थकपदानि

- प्र.२ टिप्पणीं लिखत। (केवलं ४) १६
टीपा लिहा. (फक्त ४)
१) शिक्षाशास्त्र
२) संस्कृतभाषायां वाक्यरचना
३) प्रत्यय व्यवसितम्
४) समासप्रधान भाषा
५) कारकविचारः
६) साहित्यशास्त्रस्य वाक्यसंकल्पना
- प्र.३ द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कुरुत। १६
कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
१) अष्टौ स्थानानि वर्णानाम्।
२) वाक्यस्य भेदानां परिचयं कारयत।
३) भाषाशास्त्रस्य अध्ययनपद्धतीः निरूपयत।
४) अर्थवद् अधातुः अप्रत्ययः प्रातिपदिकम्।
- प्र.४ भाषेच्या उत्पत्तीविषयीची वेगवेगळी मते सांगा. १६
किंवा
भाषाशास्त्रानुसार ध्वनिशास्त्राचे वर्णन करा.
- प्र.५ भाषांचे पारिवारिक वर्गीकरण या विषयावर विस्तृत टीप लिहा. १६

Seat No.	
----------	--

Set P

एम. ए. (Sanskrit) (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
काव्यशास्त्रम् ध्वन्यालोकः— प्रथम उद्योतः, काव्यप्रकाशस्थ केचन अलंकाराः (MA18302)

वार, दिनांक : शनिवार, १७-०५-२०२५

कमाल गुणः ८०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अधोलिखितानां प्रश्नानां उत्तराणि लेख्यानि?

१६

- १) काव्यप्रकाशः इत्यत्र 'प्रकाश' शब्दस्य कः अर्थः अस्ति?
 अ) दीप्ति
 ब) नाम
 क) आलोकः
 ड) एतेषु नास्ति
- २) काव्यप्रकाशे कति उल्लासाः सन्ति?
 अ) १२
 ब) १०
 क) १६
 ड) १९
- ३) काव्यप्रकाशः इत्यत्र कः समासः विद्यते?
 अ) बहुव्रीहि
 ब) षष्ठीतत्पुरुष
 क) अव्ययीभाव
 ड) कर्मधारय
- ४) आचार्यमम्मटेन कति काव्यप्रयोजनानि उद्धृतानि सन्ति?
 अ) १०
 ब) ०५
 क) ११
 ड) ०६
- ५) आचार्य मम्मटः काव्यस्य कति भेदाः स्वीकरोति?
 अ) पंच
 ब) षट्
 क) त्रयः
 ड) सप्त
- ६) ध्वन्यालोकानुसारं विष्णुः कस्य अवतारं गृहीतवान्?
 अ) सरस्वतेः
 ब) नृसिंहस्य
 क) मनुष्यस्य
 ड) कच्छपस्य
- ७) ध्वनिसम्प्रदायस्य प्रवर्तकः कः अस्ति?
 अ) यास्कः
 ब) कणादः
 क) आनन्दवर्द्धन
 ड) भरतः

८) आचार्य-आनन्दवर्द्धनेन कति ध्वनिविरोधिमतानां उल्लेखः कृतः अस्ति?

अ) ०३	ब) ०४
क) ०५	ड) ०६

९) ——— अभाववादी मताः सन्ति?

अ) चत्वारः	ब) पंच
क) त्रयः	ड) षट्

१०) ध्वन्यालोके कति उद्योताः सन्ति?

अ) चत्वारः	ब) पंच
क) अष्ट	ड) नव

११) अधोलिखितेषु ध्वनेः भेदः अस्ति?

अ) अभिधा	ब) वाचक
क) प्रतीयमान	ड) लक्षणा

१२) आचार्य मम्मटानुसारं ——— काव्यहेतुः अस्ति ।

अ) ०२	ब) ०१
क) ०३	ड) ०५

१३) ध्वन्यालोकस्य लेखकः कः अस्ति?

अ) भरतः	ब) धनजयः
क) आनन्दवर्द्धनः	ड) भासः

१४) आचार्यमम्मटः कस्य देशस्य निवासी आसीत्?

अ) मयराष्ट्रस्य	ब) महाराष्ट्रस्य
क) कश्मीरस्य	ड) देहरादूनस्य

१५) आचार्यः मम्मटः मंगलाचरणे कस्य स्तुतिः करोति?

अ) सरस्वतेः	ब) विष्णोः
क) दुर्गायाः	ड) शिवस्य

१६) आचार्य-आनन्दवर्द्धनानुसारं ध्वनेः कति भेदाः सन्ति?

अ) पंच	ब) षट्
क) अष्ट	ड) द्वौ

- प्र.२ अधोनिर्दिष्टेषु षट्सु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत? १६
- १) अभाववादी ।
 - २) प्रतीयमानम् ।
 - ३) वक्रोक्तिः ।
 - ४) उपमा ।
 - ५) भाक्तवादी ।
 - ६) यमकः ।
- प्र.३ अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः संक्षिप्तं उत्तरं लिखत? १६
- १) स्वेच्छाकेसरिण स्वच्छस्वच्छायायासितेन्दवः । त्रायन्तां वो मधुरिपोः प्रपन्नार्तिच्छिदो नखाः ।
 - २) काव्यस्यात्मा ध्वनिरिति बुधैर्यः समाम्नातपूर्वः ——— ।
 - ३) भाक्तमाहुस्तमन्ये । अन्ये तं ध्वनिसंज्ञितं काव्यात्मानं गुणवृत्तिरित्याहुः ।
 - ४) योऽर्थः सहृदयश्लाघ्यः काव्यात्मेति व्यवस्थितः । वाच्यप्रतीयमानाख्यौ तस्य भेदावुभौ स्मृतौ ।
- प्र.४ अधानिर्दिष्टयोः एकस्य सविस्तरं उत्तरं लिखत? १६
- १) ध्वन्यालोकस्य विषयविभागसहितं सारं लिखत?
किंवा
 - २) विवक्षितवाच्यस्य लक्षणसहितं व्याख्या कार्या?
- प्र.५ आनन्दवर्द्धनानुसारं ध्वनेः लक्षणं लिखित्वा तस्य सविस्तरं वर्णनं वर्णयत? १६

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
अनुसन्धानप्रतिविध: (MA18312)

वार, दिनांक : सोमवार, १९-०५-२०२५

कमाल गुण : ८०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.१ योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।

१६

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

- १) अधोनिर्दिष्टेषु — अनुसन्धानस्य प्रयोजनं नास्ति।
 अ) जिज्ञासासमाधानं ब) नूतनतथ्योपस्थापनं
 क) रहस्योन्मीलनं ड) अध्यापनं
- २) अधोनिर्दिष्टेषु — द्वितीयकशोधस्रोतः वर्तते।
 अ) शोधलेखाः ब) आधारग्रन्थस्य टीकाः
 क) शोधप्रबन्धाः ड) पूर्वोक्तं सर्वं
- ३) शोधशीर्षकस्य — दोषः अस्ति।
 अ) श्लिष्टता ब) क्लिष्टता
 क) संदिग्धता ड) पूर्वोक्तं सर्वं
- ४) प्रयोगशालायां क्रियमाणाः शोधाः — शोधप्रकारे गण्यन्ते।
 अ) व्यावहारिक ब) काव्यशास्त्रीय
 क) व्याख्यात्मक ड) ऐतिहासिक
- ५) — शोधकर्तुः योग्यता वर्तते।
 अ) शोधकार्याभिरुचिः ब) वैज्ञानिकदृष्टिः
 क) लेखननैपुण्यं ड) पूर्वोक्तं सर्वं
- ६) अधोनिर्दिष्टेषु — शोधस्रोतः वर्तते।
 अ) ग्रन्थालयः ब) अभिलेखागारः
 क) व्यक्तिसाक्षात्कारः ड) पूर्वोक्तं सर्वं

- ७) शोधविषयः कथं निर्धारणीयः?

अ) वृत्तपत्रे पठित्वा ब) गूगलसहाय्येन
क) स्व-अध्यवसाय-क्षमतानुसारेण ड) अन्यसूचितं

८) अधोनिर्दिष्टेषु आधुनिककाले ——— शोधप्रकारे न गण्यते ।

अ) एकग्रन्थीयशोधः ब) टीकालेखनं
क) तुलनात्मकमध्ययनं ड) समीक्षात्मकमध्ययनं

९) 'विशेषेण आख्याययते ग्रन्थार्थः अनया' इति ——— ।

अ) टीका ब) पञ्जिका
क) व्याख्या ड) विवरणं

१०) अतितघटनां संस्कृतिं शासननीतिं पुरातत्त्वं च अधिकृत्य क्रियमाणाः शोधाः ——— शोधप्रकारे गण्यन्ते ।

अ) व्यावहारिक ब) काव्यशास्त्रीय
क) व्याख्यात्मक ड) ऐतिहासिक

११) 'टीक्यते प्रतिपाद्यते ग्रन्थार्थः अनया' इति ——— ।

अ) टीका ब) पञ्जिका
क) व्याख्या ड) भाष्यं

१२) ——— शोधकर्तुः अयोग्यता वर्तते ।

अ) आलस्यं ब) वैज्ञानिकदृष्टिः
क) लेखननैपुण्यं ड) पूर्वोक्तं सर्व

१३) शोधशीर्षकस्य ——— गुणः अस्ति ।

अ) परिमितता ब) आकर्षकता
क) निःसंदिग्धता ड) पूर्वोक्तं सर्व

१४) अतिलघुशोधः ——— एतदर्थं भवति ।

अ) प्रबन्ध ब) लघुप्रबन्ध
क) शोधपत्रं ड) अन्यत्

१५) लघुशोधः ——— कृते क्रियते ।

अ) M.A/M.Phil ब) PhD
क) DLit ड) Seminar

१६) उत्कलस्य संस्कृतकथाकाराः इत्यस्मिन् शोधे ——— शोधप्रविधिः वर्तते ।

अ) वर्णनात्मिका ब) क्षेत्रीयाध्ययनपद्धतिः
क) साक्षात्काररूपा ड) तुलनात्मिका

प्र.२ टिप्पणीं लिखत। (केवलं ४)

१६

टीपा लिहा. (फक्त ४)

- १) शोधपदनिर्वचनम्
- २) शोधस्य उद्देश्यम्
- ३) निरुक्तम्
- ४) शोधप्रविधयः
- ५) शोधकर्तुः दोषाः
- ६) सर्वेक्षणात्मकम् अनुसन्धानम्

प्र.३ द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कुरुत।

१६

कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- १) शोधविषयस्य परिकल्पना कथं भवेत्? सोदाहरण प्रतिपादयत। (शोधविषयाची परिकल्पना कशी असावी? सोदाहरण सांगा.)
- २) शोधविषयस्य उपसंहारे के के अंशाः भवेयुः? (शोधविषयाच्या उपसंहारात कोणकोणते अंश असावेत?)
- ३) परिशिष्टे किं किं समावेश्यते? सोदाहरणं प्रतिपादयत। (परिशिष्टामध्ये कोणाकोणाचा समावेश होतो?)
- ४) शोधविषयस्य सामग्रीसंकलनस्य स्रोतांसि कानि? सोदाहरणं प्रतिपादयत। (शोधविषयाचे सामग्रीसंकलन कसे करावे? सोदाहरण सांगा.)

प्र.४ कश्चन एकः प्रश्न समाधेयः। कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१६

संस्कृत-अनुसन्धानस्य इतिहासं लिखत। (संस्कृत-अनुसन्धानस्य इतिहास लिहा.)

किंवा

अनुसन्धानस्य प्रकारान् सोदाहरणं लिखत। (अनुसन्धानाचे प्रकार सोदाहरण लिहा.)

प्र.५ विस्तरेण उत्तरत।

१६

शोधविषयस्य विषयप्रतिपादनं कथं कर्तव्यम्? (शोधविषयाचे विषयप्रतिपादन कसे करावे?)

- ८) धनंजयानुसारं 'हास्यरसप्रधानं' ——— नाटकं भवति ।
 अ) प्रकरण ब) प्रहसन
 क) भाण ड) वीथी

९) खालीलपैकी एक ——— 'डिम' काव्य आहे.
 अ) मृच्छकटिक ब) प्रकरणम
 क) त्रिपुरदाह ड) रघुवंश

१०) खालीलपैकी एक ——— व्यायोग काव्य आहे.
 अ) मध्यमव्यायोग ब) त्रिपुरदाहव्यायोग
 क) मृच्छकटिक ड) किरातार्जुनीय

११) 'त्रोटक' हे ——— आहे.
 अ) रूपक ब) महाकाव्य
 क) गद्यकाव्य ड) उपरूपक

१२) धनंजय के अनुसार 'नाटिका' में ——— अंक होते हैं.
 अ) ०५ ब) ०४
 क) ०८ ड) ०७

१३) आचार्य धनंजय ने ——— वृत्तियां मानी हैं ।
 अ) ०४ ब) ०५
 क) ०६ ड) १०

१४) अधोलिखितेषु ——— वृत्तिः विद्यते ।
 अ) नृत्तम् ब) कौशिकी
 क) तामसी ड) राजसी

१५) 'या वाक्प्रधाना पुरुषप्रयोज्याः' इति ——— लक्षणं विद्यते ।
 अ) नृत्तस्य ब) भारतेः
 क) वीररसस्य ड) शृङ्गाररसस्य

१६) आचार्य धनंजय के अनुसार 'शौर्य आदि से सम्बद्धित' ——— वृत्ति कहलाती है ।
 अ) सात्वती ब) भारती
 क) आरभटी ड) कौशिकी

प्र.२ अधोलिखितेषु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत ।

१६

- १) प्रहसन ।
- २) समवकार ।
- ३) काव्यम् ।
- ४) प्रकरणम् ।
- ५) महाकाव्यम् ।
- ६) वस्तु ।

प्र.३ अधोलिखितेषु द्वयोः व्याख्यां कुरुत ।

१६

- १) मधुरोद्धतभेदेन तद् द्वयं द्विविधं पुनः । लास्यताण्डवरूपेण नाटकाद्युपकारकम् ।
- २) नमस्तस्मै गणेशाय यत्कण्ठः पुष्करायते । मदाभोगघनध्वानो नीलकण्ठस्य ताण्डवे ।
- ३) दशरूपानुकारेण यस्य माद्यन्ति भावकाः । नमः सर्वविदे तस्मै विष्णवे भरताय च ।
- ४) अपायाभावतः प्राप्तिर्नियताप्तिः सुनिश्चिता ।

प्र.४ अधोलिखितयोः एकस्य प्रश्नस्य सविस्तरं व्याख्यां कुरुत ।

१६

- १) दशरूपानुसारं सन्धिनां नामानि लिखित्वा मुखसन्धेः सविस्तरं वर्णनं कुरुत ।
किंवा
- २) दशरूपक के अनुसार नृत्य एवं नृत्त में क्या अंतर है स्पष्ट करें ।

प्र.५ प्रतिमुखसन्धेः एवं च निर्वहणसन्धेः सविस्तरं वर्णनं कुरुत ।

१६

Page 1 of 3

- ८) ——— कारणं करणम् ।
 अ) असाधारणम् ब) प्रत्यक्षम्
 क) सयुक्तिकम् ड) साधारणम्
- ९) परामर्शजन्यज्ञानं ——— ।
 अ) अनुमितिः ब) अनुमानम्
 क) शब्दः ड) स्पर्शः
- १०) वैशेषिकदर्शने ——— पदार्थाः सन्ति ।
 अ) सप्त ब) नव
 क) दश ड) एकादश
- ११) वैशेषिकदर्शनस्य अपरनाम ——— अस्ति ।
 अ) औलुक्क्यदर्शनम् शैवदर्शनम्
 क) जैनदर्शनम् पाशुपतदर्शनम्
- १२) आप्तवाक्यं ——— ।
 अ) शब्दः ब) अर्थः
 क) धातुः ड) अन्वयः
- १३) नित्यद्रव्यवृत्तयः व्यावर्तकः ——— ।
 अ) विशेषः ब) सामान्यम्
 क) धर्मः ड) अधर्मः
- १४) अभावः ——— ।
 अ) त्रिविधः ब) चतुर्विधः
 क) द्विविधः ड) पञ्चविधः
- १५) विहितकर्मजन्यो ——— ।
 अ) कार्यम् ब) धर्मः
 क) अधर्मः ड) किमपि न
- १६) कृतिः ——— ।
 अ) प्रयत्नः ब) धर्मः
 क) धात्वर्थः ड) द्वेषः

प्र.२ टिप्पणीं लिखत (केवलाः ४)

टीपा लिहा (फक्त ४)

- १) महर्षिः कणादः
- २) शब्दः
- ३) स्पर्शः

१६

- ४) गंधः
- ५) बुद्धिः
- ६) अभावः

- प्र.३ विस्तरेण स्पष्टीकुरुत । (केवलौ २) १६
विस्ताराने स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही २)
- १) प्रत्यक्षप्रमाणनिरूपणम् ।
 - २) अनुमानप्रमाणनिरूपणम् ।
 - ३) सप्तपदार्थनिरूपणम् ।
 - ४) चतुर्विंशतिगुणनिरूपणम् ।
- प्र.४ किमपि एकं विस्तरेण स्पष्टीकुरुत । १६
- १) प्रमाणनिरूपणं कुरुत ।
 - २) गुणविचारः स्पष्टीकुरुत ।
- प्र.५ वैशेषिकदर्शनस्य परिचयं लिखित्वा दर्शनवाङ्मये महत्त्वं लिखत । १६

- ७) ————— एव शुकः ।
 अ) बाणभट्टः
 क) वनेचरः
 ब) वैशंपायनः
 ड) विशाखदत्तः
- ८) पाकशासनो नाम ————— ।
 अ) विष्णुः
 क) महेशः
 ब) इन्द्रः
 ड) गणेशः
- ९) शूद्रकः साहसिकानां ————— आसीत् ।
 अ) धौरेयः
 क) वैनतेयः
 ब) आहर्ता
 ड) वाग्मीन्
- १०) चित्रभानोः आत्मजः ————— ।
 अ) बाणः
 क) शूद्रकः
 ब) कुबेरः
 ड) इन्द्रः
- ११) कादम्बर्याः परिपूर्तिः ————— कृता ।
 अ) नागेशेन
 क) जयदेवेन
 ब) गदाधरेण
 ड) पुलिन्दभट्टेन
- १२) राज्ञः मनसि ————— स्यात् ।
 अ) धर्मः
 क) मदः
 ब) अर्थः
 ड) कोपः

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । (केवलं चार)
 टिपा लिहा. (फक्त चार)

१२

- १) बाणभट्टः
- २) कादम्बर्याः मङ्गलाचरणम्
- ३) वैशम्पायनः
- ४) विदिशा नगरी
- ५) विन्ध्याटवीवर्णनम्
- ६) कादम्बर्याम् उद्धृताः अलङ्काराः ।

प्र.३ ससन्दर्भ स्पष्टीकुरुत । (केवलं द्वयो)
 संदर्भासहित स्पष्टीकरण लिहा. (केवल दोन)

१२

- १) गद्यः कवीनां निकषं वदन्ति ।
- २) कलिकालभयपुञ्जीभूतकृतयुगानुकारिणी विदिशाभिधाना नगरी ।
- ३) बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वम् ।
- ४) कात्यायनीव प्रचलितखङ्गभीषणा विन्ध्याटवी ।

- प्र.४ कादम्बर्याः कथासूत्रं लिखित्वा वैशिष्ट्यानि लिखत । १२
(कादंबरीची कथा सांगून त्यांची वैशिष्ट्ये सांगा.)
किंवा
राजा शूद्रकस्य चरित्रचित्रणं लिखत ।
(राजा शूद्रकाचे सविस्तर वर्णन करा.)
- प्र.५ बाणभट्टस्य कादम्बरेः संस्कृतसाहित्ये स्थानं योगदानं च । १२

Set	P
-----	---

Page 1 of 3

- ७) नारायणः परः तथा ——— अस्ति ।
 अ) व्यक्तम् ब) अव्यक्तम्
 क) अज्ञानम् ड) सम्भवम्

८) श्रीमद्भगवद्गीतायाम् ——— अध्यायाः सन्ति ।
 अ) १६ ब) १९
 क) १५ ड) १८

९) ब्रह्मात्मकबोधेन ——— सिध्यति नान्यथा ।
 अ) मोक्षः ब) ज्ञानम्
 क) योगम् ड) सांख्यम्

१०) धृतराष्ट्रं श्रीमद्भगवद्गीता ——— वर्णितम् ।
 अ) अर्जुनेन ब) श्रीकृष्णेन
 क) संजयेन ड) गन्धर्वेण

११) ——— संसारस्य वर्णनं वृक्षरूपेण दृश्यते ।
 अ) पुरुषोत्तमयोगाध्याये ब) विश्वरूपदर्शनाध्याये
 क) वृक्षयोगाध्याये ड) भक्तियोगाध्याये

१२) सांख्ययोगः अध्याये वर्तते ।
 अ) १३ ब) ३
 क) २ ड) १६

प्र.२ टिप्पणीं लिखत। (केवलं चार)
टीपा लिहा. (फक्त चार)

१२

- १) आद्यशङ्कराचार्यः
- २) अनिकेतः
- ३) अक्षरतत्त्वम्
- ४) सर्वकर्मफलत्यागः
- ५) अद्वैतसिद्धान्तः
- ६) द्वैतसिद्धान्तः

प्र.३ ससन्दर्भ स्पष्टीकुरुत। (केवलं दोन)
संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही 2)

१२

- १) ये चाप्यक्षरमव्यक्तं तेषां के योगवित्तमाः ।
- २) नमामि पादपङ्कजम् ।
- ३) यथार्थं सर्वविज्ञानं इति वेदविदाम्मतम् ।
- ४) समः शत्रौ च मित्रे च तथा मानापमानयोः ।

- प्र.४ किमपि एकं विस्तरेण स्पष्टीकुरुत । १२
- अ) अद्वैतसिद्धान्तं लिखित्वा तदनुसारेण मोक्षस्वरूपं वर्णयत ।
(अद्वैतसिद्धांतानुसार मोक्षाचे स्वरूप वर्णन करा)
- ब) भक्तियोगं विस्तरेण लिखत ।
(भक्तियोग विस्ताराने लिहा)
- प्र.५ भगवद्गीतायाः आत्मतत्त्ववर्णनं विवेचयत १२
(भगवद्गीतेतील आत्मतत्त्ववर्णनाचे विवेचन करा)

- ८) ——— दुर्गं राष्ट्रं खन्यादि चावेक्षेत ।
अ) समाहर्ता ब) अध्यक्षः
क) अधिपतिः ड) स्थपतिः
- ९) ——— प्राङ्मुखमुदङ्मुखं वा कारयेत् ।
अ) पण्याध्यक्षः ब) अक्षपटलाध्यक्षः
क) कोषाध्यक्षः ड) सुराध्यक्षः
- १०) इदं क्रियताम् इति ——— ।
अ) चोदना ब) दानम्
क) शासनम् ड) सामम्
- ११) मुद्राध्यक्षो मुद्रां ——— दद्यात् ।
अ) धान्येन ब) द्रव्येण
क) माषकेण ड) पशुना
- १२) ——— मुद्रां पश्येत् ।
अ) विवीताध्यक्षः ब) रथाध्यक्षः
क) कार्याध्यक्षः ड) सेनापतिः

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । (केवल: ४)

१२

टीपा लिहा. (फक्त ४)

- १) आर्यचाणक्यः
- २) सूत्राध्यक्षस्य कर्तव्यानि
- ३) मुद्राध्यक्षस्य वर्णनम्
- ४) अर्थशास्त्रस्य अनुबन्धचतुष्टयम्
- ५) देशकालमानाध्याये उल्लेखिता गणना
- ६) रथाध्यक्षस्य कर्तव्यानि

प्र.३ ससन्दर्भम् स्पष्टीकुरुत । (केवल २)

१२

(संदर्भासहित स्पष्टीकरण द्या)

- १) भूतपूर्वमभूतपूर्वं वा जनपदं परदेशापवाहनेन स्वदेशाभिष्यन्दवमनेन वा निवेशयेत् ।
- २) अकृष्यायां भूमौ पशुभ्यो विवीतानि प्रयच्छेत् ।
- ३) चतुर्दिशं जनपदान्ते साम्परायिकं दैवकृतं दुर्गं कारयेत् ।
- ४) पौतवाध्यक्षः पौतवकर्मान्तान् कारयेत् ।

- प्र.४ किमपि एकं प्रश्नं विस्तरेण स्पष्टीकुरुत । १२
- अ) समाहर्तृणा तथा गृहपवैदेहकतापसव्यञ्जनानां तिप्रविधयः लिखित्वा नागरिकप्रणिधिः स्पष्टीकुरुत ।
- ब) सौवर्णिकस्य कर्तव्यानि लिखित्वा कोष्ठागाराध्यक्षस्य वर्णनं कुरुत ।
- प्र.५ अध्यक्षप्रचाराधिकरणस्य सारग्रहणं कुरुत । १२

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
पंचतंत्र अपरीक्षितकारकम् मित्रभेदः (230120408)

वार, दिनांक : गुरुवार, २२-०५-२०२५

कमाल गुणः ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।

१२

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१) भये वा यदि वा हर्षे सम्प्राप्ते यो विमर्शयेत् । कृत्यं न कुरुते वेगान् न स ———
आप्नुयात् ।।

अ) रक्षितं

ब) सन्तापम्

क) क्षमा

ड) राज्यं

२) अरक्षितं तिष्ठति दैवरक्षितं ——— दैवहतं विनश्यति ।

अ) ईश्वररक्षितं

ब) ब्रह्मरक्षितं

क) विरक्षितं

ड) सुरक्षितं

३) रासभस्य प्रहारजनितव्यथा ——— कालपर्यन्तमेव भवति?

अ) एकदिन

ब) मुहूर्त

क) घटिका

ड) एकमास

४) सारमेयः इत्युक्ते ——— ।

अ) अश्वः

ब) मत्स्यः

क) श्वानः

ड) गर्दभः

५) त्रिदशाः इत्युक्ते ——— ।

अ) अवस्था

ब) देवाः

क) ईक्ष्वाकुः

ड) दानवाः

६) मत्स्य-मण्डूककथायां ——— नामकौ मत्स्यौ भवतः?

अ) कुबुद्धि-सुबुद्धि

ब) ज्येष्ठ-कनिष्ठबुद्धिः

क) व्यास-समासबुद्धिः

ड) शत-सहस्रबुद्धिः

- ७) रामस्य व्रजनं वने निवासनं पण्डोः सुतानां वने ——— कृते जातम् ।
 अ) अलसस्य ब) व्यसनस्य
 क) राज्यस्य ड) भार्यायाः

८) सर्व—नाशे समुत्पन्ने अर्धं त्यजति?
 अ) तद्धित ब) कृदन्त
 क) पंडितः ड) पीडितः

९) यदृशी वदनच्छाया दृश्यते तव वानर । ————— घृतो 'सि यः परैति स जीवति ।।
 अ) मनसा—हीन ब) विकालेन
 क) प्रेमहीन ड) पुण्य—हीन

१०) ये भवन्ति महीपस्य सम्मानित—विमानिताः । यतन्ते तस्य ——— कुलीना अपि सर्वदा ।।
 अ) करुणा ब) धनाय
 क) नाशाय ड) ज्वाला

११) भारुण्डः ——— अस्ति ।
 अ) शृगालः ब) ब्राह्मणः
 क) संन्यासी ड) पक्षी

१२) मंत्रे तीर्थे द्विजे देवे दैवजने भेषजे गुरौ । यदृशी भावना यस्य ——— भवति तादृशी ।
 अ) बुद्धिः ब) मनः
 क) सिद्धिः ड) राजा

प्र.२ लघु टिप्पणि लिखत। (केवलं ४)

१२

लघु टीप लिहा. (कोणतेही ४)

- १) मन्त्रस्य षट्कर्णत्वम् ।
- २) तृष्णायाः अपारत्वम् ।
- ३) चक्रधरः ।
- ४) शृगालदुन्दुभिकथा ।
- ५) विकालः ।
- ६) मंथरकौलिकः ।

- प्र.३ अधोनिर्दिष्टेषु द्वयोरुत्तरं लिखत। केवलं २ १२
 खालील पैकी प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही २)
 १) वणिक्पुत्रकथायाः सारः बोधश्च।
 २) सोमशर्मपितृकथायाः सारः बोधश्च।
 ३) भारुण्डपक्षिकथायाः सारः बोधश्च।
 ४) पिंगलकदमनककथायाः सारः बोधश्च।
- प्र.४ अधोलिखितयोः द्वयोः एकस्य प्रश्नस्य सविस्तरं उत्तरं लेख्यम्। १२
 १) मित्रभेदस्य नीतिशिक्षायाम् उपयोगं प्रतिपादयत।
 (अपरीक्षितकारक तन्त्रातील कथा मूल्ये आणि अध्यापन प्रकार सांगा.)
 २) अपरीक्षितकारक-तन्त्रस्य कथा-मूल्यानि अध्यापनप्रकारं च विशदयत।
 (अपरीक्षितकारक तन्त्रातील कथा मूल्ये आणि अध्यापन प्रकार सांगा.)
- प्र.५ अधोलिखितस्य विस्तरेण उत्तरत। १२
 पंचतंत्रस्य उत्पत्तिकथां लिखत।

- ७) 'प्रत्येक कृतीचा अनुवाद योग्य आहे, परन्तु प्रत्येक कृतीचा उत्तम अनुवाद केला जाऊ शकत नाही'. असे मत ——— यांचे आहे.
 अ) खुशवन्त सिंह ब) लोकमान्य टिळक
 क) वेबर ड) त्र्यं. वि. देशमुख
- ८) 'अनुवाद म्हणजे जणु प्रकाशासाठी उघडलेली खिडकी आहे. यामुळे टरफले टाकून सार आस्वाद्य होतो'. असे मत ——— चे आहे.
 अ) न्यायसूत्र ब) लोकमान्य टिळक
 क) बायबल ड) त्र्यं. वि. देशमुख
- ९) समभाषिक, अन्यभाषिक आणि अन्तरसंकेतपरक असे तीन ——— चे प्रकार पडतात.
 अ) लक्ष्यभाषा ब) स्रोतभाषा
 क) आरम्भभाषा ड) अनुवाद
- १०) विधिविहीतस्य अनुवचनम् अनुवादः। ही व्याख्या ——— यामध्ये येते.
 अ) मीमांसा सूत्र ब) न्याय सूत्र
 क) जैमिनी सूत्र ड) व्याकरण सूत्र
- ११) ——— पदम् त्याज्यम् हीनम् वाक्ये निवेष्टयेत।
 अ) अतिरिक्तम् ब) आकस्मिकम्
 क) संग्राह्यम् ड) सुप्तिडन्तम्
- १२) 'प्राप्तस्य पुनः कथनेऽनुवादः।' पूर्वकथित पुनः कथन करणे म्हणजे अनुवाद असे मत ——— या ग्रंथात येते.
 अ) शास्त्रदीपिका ब) शब्दार्थचिन्तामणिः
 क) शब्दशक्तिप्रकाशिका ड) भाषाविवर्धिनी
- १३) ——— भाषेतील रामायण व महाभारती ग्रन्थांचा व्यापक स्तरावर अनुवाद झाला.
 अ) प्राकृत ब) पाली
 क) संस्कृत ड) ब्राह्मी
- १४) मूळ रचना Creation मानली तर अनुवाद ——— आहे.
 अ) Reforming ब) Reassembling
 क) Recreation ड) Reconstruction
- १५) ——— अनुवादात स्रोत भाषेचा प्रभाव असतोच.
 अ) परिस्थितीच्या ब) शब्द
 क) प्रतीक ड) भाव

१६) संस्कृतच्या अनुवादासाठी ——— अनुवाद अधिक उपयुक्त असतो.

अ) सार	ब) व्याख्या
क) प्रतीक	ड) शब्द

प्र.२ टिप्पणी लिखत। (केवल चार)

१६

टिपा लिहा. (फक्त चार)

- १) द्विकर्मक, कर्मणि वाक्य अनुवाद
- २) लकारानुवाद
- ३) संस्कृतअनुवादस्य इतिहासः
- ४) छायानुवाद
- ५) व्यतिरेकी भाषानुवाद
- ६) प्रतीकानुवाद

प्र.३ अधोलिखित-परिच्छेदं संस्कृते अनुवदत। (केवल द्वयो)
खालील उताऱ्याचे संस्कृत अनुवाद करा. (केवल दोन)

१६

- १) हेरुनि वर्म सारे, का घाव झाले नेमके
आसवांविना दुःख ते अजून झाले पोरके
ताणल्या स्मितातुनी, हास्य सारी खुणावती
चंद्रास ग्रासण्या छाया का पुढे सरसावती
भव्य प्रासादातुनी, सुखे सारी बोलावती
बंधण्या विहंग पिंजरी पाश का सरसावती
जरतारी वस्त्रांतुनी, सौख्य कशी वेडावती
सांधण्या जखमा उरिच्या शेले थिटे का पडती
भव्य सारी जीवने अन् भव्य सारे सोहळे
शाप अभावाचा का शून्याच्याच भाळी पडे
- २) कवितेला पण असते का स्वतःचे असे भावविश्व
की केवळ कवीच्या भावविश्वातच रममाण होते ती
पण भासते प्रत्येक वेळी वेगळीच आवर्तनागणिक
दिसतात तिचेही अनेक कंगोरे मनुष्य स्वभावाप्रमाणे
खरेच तिच्यात असतात का इतके अर्थ दडलेले
खरेच वसली आहे का चराचरात अनेक रूपात
की इथेपण तिच्यात जो तों शोधतोय स्वतःलाच
आणि देतोय तिलासुद्धा नश्वर मनुष्य जन्म
जसा निर्गुणाला फक्त मनुष्य रूपात बांधल्याप्रमाणे
ते काहीही असो,
आपण किमान एकाशी तरी भावरूप होणे गरजेचे
मग गवसेल ज्याचे त्याला स्वतःचेच पुष्पक विमान

- ३) पुन्हा त्या गृहस्थाने त्या मुलांना तशाच प्रकारची एकेक काठी घेऊन यायला सांगितले. पाच जणांनी पाच काठ्या आणून वडिलांपुढे ठेवल्या. वडिलांनी त्या पाच काठ्यांची एका दोरीने मोळी बांधली आणि प्रत्येकाला ती मोडायला सांगितली. पाच काठ्या एकत्र असलेली ती मोळी आपल्या पाच मुलांपैकी कुणालाच मोडता येत नसल्याचे पाहून तो गृहस्थ त्यांना म्हणाला, बघितलंत ना? एकीचे बळ किती असते ते? वडील एवढेच बोलले; पण ते सूझ मुलगे समजायचे ते समजले. तेव्हापासून एकजुटीने वागू लागले.
- ४) मराठी विकिपीडिया हा विकिपीडिया या मुक्त ऑनलाईन ज्ञानकोश प्रकल्पातील मराठी भाषेतला ज्ञानकोश आहे. मे १, इ.स. २००३ रोजी मराठी विकिपीडियाची सुरुवात झाली. जुलै इ.स. २०१६ मध्ये मराठी विकिपीडियाची लेखसंख्या ४२,००० च्यावर जाऊन पोचली. डिसेंबर २०१७ मध्ये मराठी विकिपीडियावर ५०,००० लेख पूर्ण झाले आहेत. विकिपीडियाचे प्रशासक, प्रचालक यांच्या मतानुसार विकिपीडियावर लेख लिहिताना त्यातील माहिती अचूकच पाहिजे असा हट्टाग्रह करून उपयोग नाही. परिणामतः येथील मजकूर अचूकच असेल याची कोणतीही खात्री देता येऊ शकत नाही.

प्र.४ रामलला—मन्दिरस्थापनादिनस्य शुभेच्छाः मित्रद्वयसंवादरूपेण लिखत ।
(रामलला—मन्दिरस्थापनादिनाच्या शुभेच्छा संस्कृतमध्ये २ मित्रांच्या संवादरूपात लिहा.)

१६

किंवा

योगस्य लाभविषये द्वयोः संवादं लिखत । योगस्य लाभविषये द्वयोः संवादं लिखत ।
(योगाचे लाभ सांगणारा दोघांमधील संवाद संस्कृतमध्ये लिहा.)

प्र.५ अनुवादस्य व्युत्पत्तीः प्रतिपाद्य अनुवादशास्त्रस्य महत्त्वं सोदाहरणं लिखत ।
(अनुवाद शब्दाची व्युत्पत्ती सांगून अनुवादात शास्त्राचे महत्त्व उदाहरणासह लिहा.)

१६

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम. ए. (Sanskrit) (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
गीताभाष्यम्
(शांकरभाष्यपरिचयः— अध्याय १२, १५ तथा द्वैवत, अद्वैवत, विशिष्टाद्वैवत, द्वैवताद, शुद्धाद्वैत
परिचय) (MA18402)

वार, दिनांक : शुक्रवार, १६-०५-२०२५

कमाल गुणः ८०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०६:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।

१६

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१) गीतानुसारं वदोक्तो धर्मो — विधः?

अ) पञ्च	ब) षड्
क) एक	ड) द्विविधः

२) शांकरभाष्ये गीताशास्त्रस्य प्रयोजनं — उक्तम् ।

अ) सर्वकामनासिद्धिः	ब) धर्मज्ञान
क) अर्थप्राप्तिः	ड) सहेतुसंसारपरमः

३) प्रवृत्तिलक्षणो धर्मः — भवति?

अ) बुद्धिशुद्धये	ब) शरीरशुद्धये
क) वाक्शुद्धये	ड) सत्त्वशुद्धये

४) — नाम यथाशास्त्रम् उपास्यस्य अर्थस्य विषयीकरणेन सामीप्यम् उपगम्य तैलधारावत् समानप्रत्ययप्रवाहेण दीर्घकालं यत् आसनम् ।

अ) सुखदुःखौ	ब) उपासनं
क) ज्ञानं	ड) कार्याकार्ये

५) शांकरमते संसारनिवृत्ति —?

अ) पदार्थतत्त्वज्ञानेन	ब) आत्मज्ञानेन
क) जगतः ज्ञानेन	ड) ईश्वरज्ञानेन

६) 'मय्यावेश्यमनोयेमां नित्ययुक्ता' इत्यत्र — युक्ततमाः ।

अ) अक्षरज्ञाः	ब) अभ्यासकाः
क) विद्वांसः	ड) योगिनः

- ७) 'कूटस्थः' इत्यत्र कूटं ———?

अ) राशिः
ब) मोक्षः
क) माया
ड) सुवर्णम्

८) अक्षरोपासकैः ——— कर्तव्यः अतः अधिकक्लेशः?

अ) ममतात्यागः
ब) स्वर्गत्यागः
क) देहाभिमानत्यागः
ड) मोक्षत्यागः

९) तेषामहं समुद्धर्ता इत्यत्र तच्छब्दार्थः ———?

अ) अक्षरोपासकाः
ब) मत्पराः
क) त्वत्पराः
ड) मोक्षपराः

१०) 'अभ्यासयोग' इत्यत्र अभ्यासः ———?

अ) ग्रन्थपठनं
ब) प्राणायामाः
क) यज्ञः
ड) एकस्मिन् आलम्बनेचित्तस्थापनम्

११) 'मत्कर्मपरमो भव' इत्यत्र मत्कर्मपरता ———?

अ) ममफलं भवतु इतीच्छा
ब) ममैव फलं भवतु
क) ईश्वरार्पणबुद्धिः
ड) मोक्षपरता

१२) संतुष्टः ——— भवति?

अ) अलाभे उत्पन्नालं प्रत्ययः
ब) सर्वलाभवान्
क) लाभे—अलाभे उत्पन्नालंप्रत्ययः
ड) लाभे उत्पन्नालंप्रत्ययः

१३) सर्वारम्भपरित्यागी ——— भवति?

अ) इहामुत्रफलभोगार्थकर्मत्यागी
ब) सर्वकर्मत्यागी
क) नित्यकर्मत्यागी
ड) नैमित्तिककर्मत्यागी

१४) तुल्यनिन्दास्तुतिः ——— भवति?

अ) समप्रमाणेनस्तावकानिन्दकश्च
ब) तुल्यानांस्तावकः निन्दकश्च
क) निन्दास्तुत्योः तोलकः
ड) निन्दास्तुती तुल्ये यस्य कृते सः

१५) स्थिरमतिः ——— भवति?

- अ) क्षणिकविरामी
- ब) स्वस्थचित्तः
- क) परमार्थवस्तुविषयकस्थिरा मतिः यस्य
- ड) भक्तिमान्

१६) धर्म्यामृतम् ———?

- अ) धर्म्यस्य अमृतम्
- ब) धर्म्यं च अमृतं च
- क) धर्म्याय अमृतम्
- ड) धर्म्यात् अमृतम्

प्र.२ टिप्पणीम् लिखत (केवलं ४)

टीपा लिहा. (केवल ४)

- १) अव्यैतमतम्
- २) प्रस्थानत्रयी
- ३) कूटस्थः
- ४) सूत्रभाष्यसम्बन्धः
- ५) रामानुजाचार्याः
- ६) सगुणोपासनायां विकल्पाः

१६

प्र.३ सोदाहरणं ससन्दर्भं स्पष्टीकुरुत. (४ तः २)

सोदाहरण सन्दर्भासह स्पष्टीकरण करा. (४ पैकी २)

- १) ऊर्ध्वमूलं कालतः सूक्ष्मत्वात् कारणत्वात् नित्यत्वात् महत्त्वाच्च ऊर्ध्वम् उच्यते ।
- २) अभ्यासेऽप्यसमर्थोऽसि मत्कर्मपरमो भव ।
मदर्थमपि कर्माणि कुर्वन् सिद्धिमवाप्स्यसि ।।
- ३) यस्मान्नोद्विजते लोको लोकान्नोद्विजते च यः ।
हर्षामर्षमयोद्वेगैर्मुक्तो यः स च मे प्रियः ।।
- ४) सर्वस्य चाहं हृदि सन्निविष्टो मत्तः स्मृतिर्ज्ञानमपोहनं च ।
वैदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यो वेदान्तकृद्वेदविदेव चाहम् ।

१६

प्र.४ श्रीमद्भगवद्गीतेची पार्श्वभूमी सांगून गीतेवरील संस्कृत भाषेत लिहिल्या गेलेल्या भाष्यांची व भाष्यकारांचा थोडक्यात परिचय द्या.

किंवा

‘भाष्य’ म्हणजे काय ते सांगून भाष्यलक्षणानुसारशांकरभाष्याची चिकित्सा करा.

१६

प्र.५ शांकरभाष्यानुसार भक्तियोग स्पष्ट करा.

१६

Seat No.	
-----------------	--

ਡ) ਵਿੰਧਿਆ

- ७) ——— पञ्चरस्थं शुकमादाय शूद्रकं प्रति आगता ।
 अ) चाण्डालकन्यका ब) प्रतिहारी
 क) कादम्बरी ड) माहाश्वेता
- ८) ——— एव शुकः ।
 अ) बाणभट्टः ब) वैशंपायनः
 क) वनेचरः ड) विशाखदत्तः
- ९) पाकशासनो नाम ——— ।
 अ) विष्णुः ब) इन्द्रः
 क) महेशः ड) गणेशः
- १०) शूद्रकः साहसिकानां ——— आसीत् ।
 अ) धौरेयः ब) आहर्ता
 क) वैनतेयः ड) वाग्मीन्
- ११) चित्रभानोः आत्मजः ——— ।
 अ) बाणः कुबेरः
 क) शूद्रकः इन्द्रः
- १२) कादम्बर्याः परिपूर्तिः ——— कृता ।
 अ) नागेशेन ब) गदाधरेण
 क) जयदेवेन ड) पुलिन्दभट्टेन
- १३) राज्ञः मनसि ——— स्यात् ।
 अ) धर्मः ब) अर्थः
 क) मदः ड) कोपः
- १४) वाणी ——— बभूव ।
 अ) बाणः ब) कालिदासः
 क) अभिनवः ड) किमपि न
- १५) बाणस्य आत्मजः ——— ।
 अ) पुलिन्दभट्टः ब) विश्वनाथः
 क) कात्यापनः ड) प्रदीपः
- १६) ——— राज्ञः कन्यका एव चाण्डालकन्यका ।
 अ) शंकुक ब) शूद्रक
 क) भरत ड) उदयन

- प्र.२ टिप्पणीं लिखत (केवलं ४) १६
टीपा लिहा (केवल ४)
१) बाणभट्टस्य परिचयः
२) कादम्बर्याः मङ्गलाचरणम्
३) वैशम्पायनकथां
४) विदिशा नगरीवर्णनम्
५) विन्ध्याटवीवर्णनम्
६) कादम्बर्याम् उद्धृताः अलङ्काराः
- प्र.३ ससन्दर्भं स्पष्टीकुरुत (केवलौ २) १६
सन्दर्भासहित स्पष्टीकरण लिहा.
१) गद्यः कवीनां निकषं वदन्ति ।
२) कलिकालभयपुञ्जीभूतकृतयुगानुकारिणी विदिशाभिधाना नगरी ।
३) बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वम् ।
४) कात्यायनीव प्रचलितखङ्गभीषणा विन्ध्याटवी
- प्र.४ कादम्बर्याः कथासूत्रं लिखित्वा वैशिष्ट्यानि लिखत । १६
(कादंबरीची कथा सांगून त्याची वैशिष्ट्ये सांगा)
किंवा
राजा शूद्रकस्य चरित्रचित्रणं लिखत ।
(राजा शुद्रकाचे सविस्तर वर्णन करा.)
- प्र.५ बाणभट्टस्य कादम्बरेः संस्कृतसाहित्य स्थानं योगदानं च । १६

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
योगदर्शन – चतुर्थ पाद (MA18407)

वार, दिनांक : मंगळवार, २०-०५-२०२५

कमाल गुण: ८०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०६:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्यायं चिनुत?

१६

- १) योगदर्शनस्य प्रथमपादे कति सूत्राणि सन्ति?
अ) ५२ ब) ५६
क) ५१ ड) ३०
- २) अथ योगानुशासनम् इत्यत्र 'अथ' शब्दस्य कः अर्थः?
अ) अधिकारार्थः ब) अव्ययार्थः
क) एवमेव ड) पदपूरणार्थः
- ३) योगदर्शनस्य तृतीयपादे कति सूत्राणि सन्ति?
अ) ५० ब) २५
क) २२३ ड) ५५
- ४) साधन इति नाम ——— पादस्य विद्यते।
अ) प्रथम ब) द्वितीय
क) तृतीय ड) चतुर्थ
- ५) एकाग्र इत्यस्य गणना ——— मध्ये भवति।
अ) समाधि ब) वैराग्य
क) चित्तभूमि ड) प्रमाण
- ६) शौचसन्तोषतपस्वाध्यायेश्वरप्रणिधानानि ———।
अ) क्रियायोगः ब) यमाः
क) नियमाः ड) अहिंसा
- ७) योगदर्शनकारः कति तत्त्वान् स्वीकरोति?
अ) २० ब) २२
क) २५ ड) २६

- ८) तत्र प्रत्ययैकतानता ---- ।
 अ) योगः ब) समाधिः
 क) ध्यानम् ड) धारणा
- ९) समाधौ कति विघ्नाः उपस्थिताः भवितुं शक्नुवन्ति?
 अ) अष्ट ब) दश
 क) द्वादश ड) नव
- १०) योगदर्शनकारः ---- षोडशभेदान् स्वीकरोति?
 अ) आसनस्य ब) प्राणायामस्य
 क) तपस्य ड) ध्यानस्य
- ११) योगदर्शनकारः कति चित्तभूमिनां संख्या स्वीकरोति?
 अ) २० ब) २२
 क) ०३ ड) ०५
- १२) शेषवत् इति भेदः ---- विद्यते ।
 अ) वैराग्यस्य ब) समाधिः
 क) अनुमानस्य ड) प्रत्यक्षस्य
- १३) योगदर्शनानुसारं 'कर्मसु' एकस्य गणना न भवति?
 अ) शुक्ल ब) कृष्ण
 क) गमनम् ड) शुक्लकृष्ण
- १४) योगदर्शनकारः ---- कर्मभेदान् स्वीकरोति ।
 अ) ०३ ब) ०४
 क) ०५ ड) ०६
- १५) अधोलिखितेषु योगदर्शनकारः योगिनः कर्म स्वीकरोति?
 अ) शुल्क ब) कृष्ण
 क) अशुक्लाकृष्ण ड) कार्य
- १६) योगदर्शने कति पादाः सन्ति?
 अ) चत्वारः ब) पंच
 क) षड् ड) सप्त

- प्र.२ अधोलिखितेषु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत? १६
- १) कपालभाति ।
 - २) अहिंसा ।
 - ३) तप ।
 - ४) स्वाध्याय ।
 - ५) सत्य ।
 - ६) वैराग्य ।
- प्र.३ अधोलिखितेषु द्वयोः ससन्दर्भं व्याख्यां कुरुत? १६
- १) तस्य वाचकः प्रणवः ।
 - २) संतोषादनुत्तमलाभः ।
 - ३) अभ्यासवैराग्याभ्यां तन्निरोधः ।
 - ४) तत्र ध्यानजमनाशयम् ।
- प्र.४ अतीत व अनागत धर्माचे सविस्तर वर्णन करा. १६
- किंवा
- कर्मानुसार जीव हे कसे शरीर धारण करतो ससूत्र स्पष्ट करा.
- प्र.५ सगुण आणि निर्गुण जपाचे सविस्तर वर्णन करा. १६

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Sanskrit) (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
पंचतंत्र अपरीक्षितकारकम् (MA18408)

वार, दिनांक : गुरुवार, २२-०५-२०२५

कमाल गुण: ८०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०६:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।

१६

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१) अरक्षितं तिष्ठति दैवरक्षितं ——— दैवहतं विनश्यति ।

अ) ईश्वररक्षितं	ब) ब्रह्मरक्षितं
क) विरक्षितं	ड) सुरक्षितं

२) रासभस्य प्रहारजनितव्यर्था ——— कालपर्यन्तमेव भवति?

अ) एकदिन	ब) मुहूर्त
क) घटिका	ड) एकमास

३) ——— एव महत्तम अर्थ साधयितुं क्षमाः ।

अ) शशि	ब) महन्त
क) साधु	ड) ईश्वरः

४) ——— कुरुते कार्यं सर्वनाशो हि दुःसहः ।।

अ) हल्	ब) अर्ध
क) पूर्ण	ड) अर्धेन

५) सारमेयः इत्युक्ते ——— ।

अ) अश्वः	ब) मत्स्यः
क) श्वानः	ड) गर्दभः

६) त्रिदशाः इत्युक्ते ——— ।

अ) अवस्था	ब) देवाः
क) ईश्वराकुः	ड) दानवाः

७) मत्स्य-मण्डूककथायं ——— नामकौ मत्स्यौ भवतः?

अ) कुबुद्धि-सुबुद्धि	ब) ज्येष्ठ-कनिष्ठबुद्धिः
क) व्यास-समासबुद्धिः	ड) शत-सहस्रबुद्धिः

- ८) रामस्य व्रजनं वने निवासनं पण्डोः सुतानां वने ——— कृते जातम् ।
 अ) अलसस्य ब) व्यसनस्य
 क) राज्यस्य ड) भार्यायाः

९) सर्व—नाशे समुत्पन्ने अर्धं त्यजति ———?
 अ) तद्धित ब) कृदन्त
 क) पंडितः ड) पीडितः

१०) यद्वशी वदनच्छाया दृश्यते तव वानर । ——— घृतो 'सि यः परैति स जीवति ।।
 अ) मनसा—हीन ब) विकालेन
 क) प्रेमहीन ड) पुण्य—हीन

११) यः सततं परिप्रच्छति शृणोति संधारयति अनिशम् । तस्य ——— किरणैः
 नलिनीव विवर्धते बुद्धिः ।।
 अ) दिवाकर ब) सुधाकर
 क) मकरन्द ड) ज्वाला

१२) भारुण्डः ——— अस्ति ।
 अ) शृगालः ब) ब्राह्मणः
 क) संन्यासी ड) पक्षी

१३) मंत्रे तीर्थे द्विजे देवे दैवजने भेषजे गुरौ । यद्वशी भावना यस्य ——— भवति
 ताद्वशी ।
 अ) बुद्धिः ब) मनः
 क) सिद्धिः ड) राजा

१४) रजकगृहे ——— नामकः रासभः आसीत्
 अ) उद्धतः ब) उद्धटः
 क) उद्भ्रतः ड) उद्वृषभः

१५) अयं निजः परो वेति गणना?
 अ) लघुधनवताम् ब) लघु—चेतसाम्
 क) लघुगृहीयाणाम् ड) लघु—बुद्धीनाम्

१६) राज—द्वारे श्मशाने च यः तिष्ठति?
 अ) स साधुः ब) स पतिः
 क) स धूर्तः ड) स बांधवः

- प्र.२ लघु टिप्पणिं लिखत (केवलं ४) १६
 लघु टीपा लिहा (केवल ४)
 १) राज्यनिन्दा ।
 २) चक्रधरः ।
 ३) मूर्खब्राह्मणाः ।
 ४) विकालः ।
 ५) मंथरकौलिकः ।
 ६) तृष्णायाः अपारत्वम् ।
- प्र.३ अधोलिखितेषु द्वयोरुत्तरं लिखत । (केवलं २) १६
 खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (केवल २)
 १) सिंहकारकमूर्खब्राह्मणकथायाः सारः बोधश्च ।
 २) सोमशर्मपितृकथायाः सारः बोधश्च ।
 ३) भारुण्डपक्षिकथायाः सारः बोधश्च ।
 ४) चण्डकर्मराक्षसकथायाः सारः बोधश्च ।
- प्र.४ पञ्चतन्त्रस्य संस्कृतसाहित्ये स्थानं नीतिशिक्षायाम् उपयोगश्च प्रतिपाद्यताम् (पंचतंत्राचे १६
 संस्कृतसाहित्यात स्थान व नीति शिक्षणातले योगदान सांगा)
 किंवा
 अपरीक्षितकारक— तन्त्रस्य शैली विशदयत (उपरिक्षितकारक तन्त्रातील शैली स्पष्ट करा.)
- प्र.५ अपरीक्षितकारक — तन्त्रस्य कथा—मूल्यानि अध्यापनप्रकारं च विशदयत । १६
 (अपरीक्षितकारक तन्त्रातील कथा मूल्ये आणि अध्यापनप्रकार सांगा?)

--

Page 1 of 3

- ८) विसर्गाची गती ——— आहे?

अ) द्विविधा	ब) चतुर्विधा
क) पञ्चविधा	ड) अष्टविधा

९) अन्तस्थ संयुक्त हकाराचा उच्चार ——— आहे?

अ) कण्ठस्थ	ब) तालव्य
क) मूर्धन्य	ड) उरस्य

१०) संवृतस्य कण्ठ्यस्य कालः ——— भवति?

अ) मात्रा	ब) द्विमात्रा
क) अर्धमात्रा	ड) त्रिमात्रा

११) जकारस्य उच्चार स्थानं ——— भवति?

अ) ओष्ठ	ब) तालु
क) जिहवा	ड) यापैकी नाही

१२) शिक्षा ——— अङ्गं भवति?

अ) मुखम्	ब) नेत्रम्
क) घ्राणम्	ड) ओष्ठम्

१३) ङकारस्य उच्चार स्थानं ——— भवति?

अ) दन्ताः	ब) कण्ठः
क) जिहवामूलं	ड) तालु

१४) ञकारस्य उच्चार स्थानं ——— भवति?

अ) दन्ताः	ब) कण्ठः
क) जिहवामूलं	ड) तालु

१५) टकारस्य उच्चार स्थानं ——— भवति?

अ) कण्ठः	ब) तालु
क) मूर्धा	ड) ओष्ठम्

१६) वकारस्य उच्चार स्थानं ——— भवति?

अ) कण्ठोष्ठ	ब) कण्ठतालु
क) कण्ठमूर्धा	ड) दन्तोष्ठम्

- प्र.२ टिप्पणीम् लिखत (केवलं ४) १६
टीपा लिहा (केवल ४)
१) पञ्चधा वर्ण विभाग
२) अल्पप्राण — महाप्राण
३) उत्तम पाठक
४) बाह्यप्रयत्न
५) वेदाङ्गानि
६) अधम पाठक
- प्र.३ सोदाहरणं ससन्दर्भं स्पष्टीकुरुत (४ तः २) १६
सोदाहरण सन्दर्भासह स्पष्टीकरण करा (४ पैकी २)
१) ओभावश्च विवृतिश्च शषसा रेफ एव च ।
जिहवा मूलमुपध्मा च..... ।।
२) स्वरतः : कालतः : स्थानात् प्रयत्नानुप्रदानतः ।
इति वर्णविदः प्राहुः : निपुणं तन्निबोधत ।।
३) उदात्ते निषादगान्धारावनुदात्त ऋषभ धैवतौ ।
स्वरितप्रभवा हयेते..... ।।
४) व्याघ्री यथा हरेत् पुत्रान् दंष्ट्राभ्यां न च पीडयेत् ।
भीता पतनभेदाभ्यां तद्वत्त्वर्णान् प्रयोजयेत् ।।
- प्र.४ सविस्तरम् उत्तरं लिखत । (केवलं १) १६
१) पाणिनीय शिक्षेनुसार आंतरिक उच्चारण प्रयत्न सांगून पाठकांचे प्रकार
ग्रन्थानुसार सविस्तर लिहा.
किंवा
२) पाणिनीय शिक्षेचे वेदांग दृष्टीने स्थान , महत्व व योगदान लिहा.
- प्र.५ पाणिनीय शिक्षेनुसार वर्ण संख्या व वर्गीकरण लिहून अनुस्वारविसर्ग व 'ह'कार या १६
वर्णासंबन्धी विशेष नियम यथाग्रन्थ लिहा.